

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2019

Adéla Olexová

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Jakou hodnotu přikládají Češi vysokoškolskému vzdělání

The value Czech people attribute to university education

Adéla Olexová

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jiří Prokop, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání — Pedagogika

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Jakou hodnotu přikládají Češi vysokoškolskému vzdělání* vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze 12. července 2019

Chtěla bych poděkovat panu doc. PhDr. Jiřímu Prokopovi, Ph.D. za odborné vedení mé bakalářské práce, ochotu a cenné rady, které mi poskytl.

ABSTRAKT

Tato bakalářské práce se zaměřuje na téma významu vysokoškolského vzdělání. Hlavním cílem práce je zjistit, jakou hodnotu přikládá vysokoškolskému vzdělání v současné době česká veřejnost. Teoretická část práce nejdříve popisuje samotný pojem a vývoj vzdělání, přičemž se zaměřuje především na vývoj právě vysokého školství. Práce také přibližuje význam a roli vzdělání v souvislosti s tvorbou osobnosti jedince. Taktéž stručně představuje koncept životních hodnot ve vztahu k vzdělání. Vzdělání tyto hodnoty ovlivňuje, současně ale samy hodnoty ovlivňují naše volby a motivace, které nás vedou k dosažení vzdělání na vysokoškolské úrovni. Pozornost je dále věnována změně smyslu vysokoškolského vzdělání v souvislosti se změnami ve společnosti, které způsobily, že je na vzdělání v současnosti mnohdy nahlíženo jako na důležitý faktor úspěchu jedince ve společnosti. Ústředním tématem teoretické části je role vysokoškolského vzdělání v profesním životě absolventa vysokoškolského studia, tedy výhody, které může toto vzdělání poskytnout jedinci na pracovním trhu, jakými jsou lepší zaměstnání nebo vyšší finanční ohodnocení za odvedenou práci.

Praktická část práce následně zkoumá, jak hodnotu vysokoškolského vzdělání v současnosti vnímá česká veřejnost. Prostředkem výzkumné části je anonymní dotazník skládající se z otázek, které jsou zaměřené na hodnotu a význam vysokoškolského diplomu. Z výsledků dotazníkového šetření vyplývá, že Češi vysokoškolskému vzdělání stále přikládají podstatnou roli.

KLÍČOVÁ SLOVA

společnost, terciární vzdělání, trh práce, vzdělání, životní hodnoty

ABSTRACT

The bachelor thesis is focused on the topic of the importance of university education. The primary aim of the thesis is to ascertain the current value Czech people attribute to university education. The theoretical part first describes the concept and the development of education, with the main focus being on the development of higher education. Furthermore, the thesis explains the significance and the role of education in connection with the way a person builds their character. Moreover, the concept of life values is introduced and linked to education. For our education influences our values, however, at the same time, these values affect our choices and motivations which lead us to pursuit education at university level. Attention is further paid to the change of meaning of university education in connection with the changes in our society which made us often view education as an important factor of one's success in the society. The main topic of the theoretical part is the role of university education in the professional life of a university graduate, in other words, the advantages that education can offer on the labour market, e.g. a more lucrative occupation.

The practical part subsequently examines how Czech people view the value of university education. The research is carried out through a survey made up of questions focused on the value and importance of a university degree. The results of the survey show that Czech people still attribute a substantial role to university education.

KEYWORDS

society, university education, labour marker, education, life values

Obsah

Úvod	8
1 Co je to vzdělání	9
2 Historie vzdělávání a vznik univerzit	11
3 Současná podoba vysokého školství	15
4 Význam vzdělání	16
4.1 Vzdělání jako prostředek socializace	16
4.2 Motivace ke studiu	17
4.3 Hodnoty	17
4.3.1 Lidské hodnoty v souvislosti s motivací ke studiu	18
5 Vývoj smyslu vzdělání v souvislosti s jeho rolí ve společnosti	20
5.1 Ekonomika orientovaná na výkon	23
5.2 Pracovní trh	24
5.2.1 Pokles váhy diplomu	25
5.2.2 Informace versus vědění	25
5.3 Úspěch na pracovním trhu	26
5.4 Změna požadavků na vzdělávání	27
5.5 Překvalifikovanost	28
6 Situace v České republice	30
6.1 Finanční návratnost	31
6.2 Překvalifikovanost	31
6.3 Nezaměstnanost	32
7 Průzkum veřejného mínění o hodnotě vysokoškolského vzdělání	33
7.1 Obecné cíle bakalářské práce	33
7.2 Výzkumné předpoklady	33

7.3	Metodika šetření	33
7.4	Dotazník.....	34
7.5	Analýza a interpretace výsledků	35
7.5.1	Věk a nejvyšší dosažené vzdělání respondentů	35
7.5.2	Motivace ke studiu	36
7.5.3	Vliv vzdělání na sebehodnocení a vztahy s druhými	41
7.5.4	Váha vysokoškolského diplomu na pracovním trhu	44
7.5.5	Hodnota vysokoškolského diplomu.....	52
7.6	Shrnutí.....	57
	Závěr.....	59
	Seznam použitých informačních zdrojů	60
	Elektronické zdroje.....	62
	Seznam příloh.....	63
	Seznam tabulek.....	68

Úvod

Vzdělání je v současnosti v mnoha kulturách přikládána značná role. Na míru vzdělání obyvatel v zemi je nahlíženo jako na odraz její kulturnosti a jeden z faktorů životní úrovně lidí v ní žijících. Mnohdy se podle míry vzdělanosti posuzuje celková úroveň státu, jelikož se jedná o jeden z důležitých faktorů souvisejících s rozvojem ekonomiky. Z ekonomického hlediska je na vzdělání nahlíženo jako na nástroj zvyšující člověku jeho konkurenceschopnost na pracovním trhu. Odborníci přes sociologii jej zase považují za nástroj řešení sociálních problémů.

Téma *Jakou hodnotu přikládají Češi vysokoškolskému vzdělání* jsem si vybrala na základě rozporných názorů na význam a hodnotu vysokoškolského vzdělání, se kterými jsem se setkala. Zatímco mnozí považují získání alespoň bakalářského titulu za nutnost, jiní vysokoškolskému vzdělání vysokou hodnotu nepřikládají. Nejednou jsem se setkala s dotazy typu: „Proč vlastně studuješ vysokou, není lepší pracovat a vydělat si? Není to ztráta času?“ Tyto dotazy ve mně přirozeně vzbudily zájem podívat se blíže na objektivní hodnotu vysokoškolských diplomů z pohledu teorie, především jejich význam na pracovním trhu, a následně subjektivní hodnotu, kterou jim přikládá česká společnost.

Po představení samotného pojmu vzdělání se v práci zaměřím nejdříve na stručný přehled vývoje vzdělávání, přičemž hlavní pozornost budu věnovat vzniku a vývoji vysokých škol. V další kapitole se budu zabývat poznatky o vlivu vzdělání na osobnost člověka a také tím, co nás ke studiu na vysoké škole může motivovat. Následující kapitolu zaměřím na vývoj smyslu vzdělání pro společnosti a její členy. Vývoj smyslu vzdělání úzce souvisí s ústředním tématem této práce, kterému budu věnovat podstatnou část páté kapitoly. Tím je hodnota vysokoškolského diplomu na pracovním trhu. V šesté kapitole se blíže podívám na situaci v České republice.

V praktické části bakalářské práce je mým cílem zjistit, jaký význam vysokoškolskému vzdělání přikládají Češi, a to pomocí analýzy dotazníku veřejného mínění, který se zaměřuje na otázky motivace ke studiu na vysoké škole, vliv dosaženého vzdělání na lidské vztahy a váhu vysokoškolského diplomu v profesním životě.

1 Co je to vzdělání

Vzdělání můžeme dle pedagogického slovníku charakterizovat jako stav jedince nabytý na základě vzdělávacích procesů. Jinými slovy, jde o souhrn znalostí a dovedností a jejich aplikaci při řešení nových problémů. Vzdělání dále zahrnuje schopnost chápání souvislostí mezi poznatky a pokračuje sebevzděláváním. V současnosti se pojmem vzdělání nejčastěji rozumí ty vědomosti, jichž bylo dosaženo studiem ve vzdělávacích institucích, případně domácí systematickou výukou. Tedy organizovanými vzdělávacími procesy, které probíhají nejčastěji ve školách a školských zařízeních. Nutno však podotknout, že vzdělání není omezeno na tyto procesy. Jeho součástí jsou totiž i morální a estetické hodnoty, postoje ke společnosti a sobě samému, názory a kritické uvažování. Člověk se vzdělává neustále veškerou svou činností a participací ve společnosti.¹

Sociologie chápe vzdělání spíše jako sociální instituci, do které spadají všechny organizace, skupiny, normy, role a statusy spojené s předáváním vědomostí a dovedností společnosti a jejím členům.²

Vzdělávání jako systematický proces můžeme rozdělit do dvou skupin, a to na základě faktorů týkajících záměrnosti, plánovitosti a uvědomělosti:³

- formální vzdělávání: učení i vyučování je řízené, má dané cíle, je realizované dlouhodobě systematicky a soustavně skrze školské vzdělávací soustavy na základě kurikula
- neformální vzdělání: řízený proces probíhající v mimoškolních vzdělávacích institucích a organizacích, znalosti a dovednosti si jedinci obvykle osvojují v participativním prostředí

---

¹ KOLÁŘ, Zdeněk. Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel. 2012, s. 175-180

² JANDOUREK, Jan. Sociologický slovník. 2001, s. 276

³ BARTÁK, Jan. Aktuální problémy vzdělávání a rozvoje zaměstnanců v organizacích. 2015, s. 7

Pro společnost je vzdělání soubor znalostí a schopností, jež mohou vypovídat o jedincově inteligenci a pílí. V současnosti se obvykle na vzdělání nahlíží jako na statek, který ovlivňuje úspěch člověka v životě.

Tento pohled na vzdělání se však vyvinul až v několika posledních desítkách let. Z tohoto důvodu se nejdříve podívejme na vývoj vzdělání a vzdělávání, abychom lépe pochopili kontext těchto změn ve významu vzdělání.

2 Historie vzdělávání a vznik univerzit

Již v antickém Řecku a Římě působili filozofové a řečníci, kteří konali veřejné přednášky, kde předávali své myšlenky a názory na svět. Tyto myšlenky ovlivňovaly vývoj výchovy a vzdělávání a spolu s nimi pedagogické myšlení po celá staletí až do současnosti. Cílem tehdejší výchovy v Aténách v období klasického Řecka byl harmonicky rozvinutý člověk. Vedle elementární gramotnosti byla obsahem vyššího vzdělávání na jedné straně fyzická výchova, na straně druhé péče o duši prostřednictvím filozofie a rétoriky, probíhající v instituci zvané gymnasion. Ve Spartě byl kladen důraz především na fyzický výcvik probíhající pod přísnou výchovou, jež směřovala jedince k poslušnosti. Cílem spartské výchovy bylo vychovat vojáka. Oproti Aténám bylo spartské vzdělání poskytováno chlapcům i dívkám, avšak v obou případech pouze svobodným občanům.

V období helénismu ve 4-1. století př.n.l. již upadl význam tělesné výchovy, a naopak se zvýšil důraz na duševní výchovu. V tomto období došlo k pozoruhodnému rozvoji vědy, který podporoval stát zakládáním vědeckých knihoven a institucí. Náplň výchovy byla závislá na rozvoji společnosti a vyvinula se v takzvaných sedm svobodných umění. Právě z této doby pochází první známý systém elementárního vzdělávání, označovaný jako enkyklios paideia.¹ Skládal se ze dvou skupin: trivium a kvadrivium. První z nich obsahovala výuku dialektiky, gramatiky a rétoriky, zatímco kvadrivium představovalo výuku aritmetiky, geometrie, astronomie a muziky.

Oproti tomu výchova v Římě vedla především k oddanosti státu a zajištění veřejného pořádku. Z počátku se jednalo především o výchovu pracovní, která probíhala pouze doma.² Následkem dobytí Řecka byla římská kultura ovlivněna řeckou kulturou a vzděláváním. Vznikaly zde nově školy právnické, rétorické a gramatické. Řečníci byli považováni za vzdělance s vysokou úrovní znalostí v oblasti filozofie a literatury. Starověké filozofické školy (včetně Platónovy Akademie a Aristotelova Lykeionu) můžeme považovat za předchůdce vysokých škol.³

---

¹ DVOŘÁKOVÁ, Markéta. Základní učebnice pedagogiky. 2015, s 143

² JŮVA, Vladimír. Stručné dějiny pedagogiky. 1997, s 10

³ NOVOTNÁ, Jarmila. Vývoj vysokých škol. 1981, s. 103

Středověk s sebou přinesl kulturní úpadek a antická vzdělanost se nově uchovávala jen v kláštorech. Obsah výchovy a vzdělávání padl do rukou církve, a není proto překvapením, že hlavním cílem bylo vést ke zbožnosti a mravnosti, ačkoliv se vyučovalo i sedmero svobodných umění. Rozvíjely se školy klášterní a katedrální, zatímco širší vrstvy se křesťanství učili ve školách farních. Až od dvanáctého století v souvislosti s rozvojem měst začaly vznikat elementární městské školy, které se zaměřovaly více praktičtěji. Stále se jedná o vzdělání poskytované pouze svobodným občanům středních a vyšších vrstev, s výjimkou dívek. Výchova šlechty byla zaměřena na sedmero rytířských ctností a cílem bylo připravit jedince na sociální funkci.¹

První univerzity začaly v Evropě vznikat na přelomu 11. a 12. století, za zcela první je považována univerzita v Bologni (1158). Univerzity v této době fungovaly jako cechovní organizace, do kterých se za svobodné vůle sdružovali žáci a učitelé.² Středověká univerzita se dělila na čtyři fakulty: artistickou, právnickou, lékařskou a teologickou. Artistické fakulty fungovaly jako přípravné, vyučující latinskou gramotnost a všeobecné vzdělání, které bylo nutné absolvovat před nástupem na odbornou fakultu. Posláním univerzit byla výchova vysokých státních úředníků. Na území Čech byla první univerzita založena v roce 1348.

Na rozdíl od současnosti, kdy na univerzity nastupují jedinci nejčastěji ve věku 18-19, ve středověku se jednalo o chlapce většinou již čtrnáctileté. Avšak, po čtyřletém studiu na artistické fakultě následovalo odborné studium, které mohlo trvat až devět let. Věk v době ukončení celého univerzitního studia byl tedy podobný tomu současnému.³ Již po roce však mohli učenci získat titul bakalář a ve studiu nepokračovat. Absolvování celého studia ve středověku k získání úřadu nebylo podmínkou.⁴ Pokud se studiu věnovali dále, získali titul mistr. Nejvyšším titulem byl doktor a nejvyšší fakultou byla teologická fakulta. Středověké univerzity se nezaměřovaly na vědecká bádání, její působení se zaměřovalo především na církevní učení.

---

¹ JÚVA, Vladimír. Stručné dějiny pedagogiky. 1997, s. 12

² DVOŘÁKOVÁ, Markéta. Základní učebnice pedagogiky. 2015, s. 162

³ Tamtéž, s. 163

⁴ NOVOTNÁ, Jarmila. Vývoj vysokých škol. 1981, s. 107

S příchodem renesance a hospodářským a kulturním rozvojem se začala zpřístupňovat základní gramotnost širším vrstvám obyvatelstva. Jan Amos Komenský hlásal, že vzdělání by mělo být pro všechny. Období typické objevy, vynálezy, zámořské cestami, rozvojem vědy, techniky a umění s sebou přineslo reformaci církve a návrat k antickým ideálům. Humanistická vzdělanost se projevovala orientací na řečtinu, antické autory, humanitní a přírodovědné obory. Nové školy byly v polovině 16. století zakládány Jednotou bratrskou. Ti vyučovali latinu, sedmero svobodných umění, právo, lékařství, teologii a historii. Využívali přitom univerzitních metod. Za další rozvoj vyššího vzdělání se zasloužili Jezuité, kteří zakládali tzv. akademie, stávající z předfakultního studia, po kterém následovalo studium na filozofické či teologické fakultě.¹

Renesance s sebou přinesla nové požadavky na všestranně rozvinutého člověka. K tomu mělo vést i omezení vlivu církve a zaměření se na reálné předměty a jazyky.

V osmnáctém století se díky reformám Marie Terezie rozšířilo základní vzdělání na poddané, zatímco univerzity se zaměřily na to, co mělo v životě větší praktické využití. Zájem byl tedy jeven především o medicínské a právnické obory. Mezitím došlo k zodbornění fakult filozofických, zatímco teologické přichází o vedoucí postavení.

Následovalo století mnohých společenských změn souvisejících s rozvojem ekonomiky, vědy a techniky a věd o člověku. Darwinova evoluční teorie zapříčinila zvýšení kritiky náboženství, zatímco univerzity se v duchu Osvícenství vrátily k rozvoji vědecké činnosti. Společnost byla v 19. století značně hierarchizovaná a většina obyvatelstva pracovala v zemědělství a průmyslu. Pro tyto vrstvy znamenalo vzdělání základní gramotnost, která jim umožňovala vykonávat svou práci. Společnosti stačilo jen malé množství kreativních a samostatně uvažujících lidí.²

V polovině 19. století se filozofická fakulta stala rovnoprávnou s ostatními a počátkem 20. století začaly vznikat fakulty nové. Zřizovány byly i nové univerzity a vyšší vzdělání bylo povoleno dívkám.

---

¹ DVOŘÁKOVÁ, Markéta. Základní učebnice pedagogiky. 2015, s. 178

² FERTEK, Tomáš. Co je nového ve vzdělávání. 2015, s. 12

V druhé polovině 20. století následoval vznik nových druhů škol, vyšších odborných škol, a došlo k celkovému rozvoji školství a vzdělávání. Následkem industrializace navíc probíhá rozkvět technických oborů. Přesto však ještě v padesátých letech 20. století mělo na našem území 83 % obyvatel pouze základní vzdělání. Část obyvatelstva získala výuční list, který jim zaručoval zaměstnání řemeslníka či kvalifikovaného továrního dělníka, a pouze jedno procento obyvatel mělo univerzitní vzdělání.¹

Až v šedesátých letech se vysoké vzdělávání v Evropě rozšířilo na širší vrstvy. V tomto období začalo docházet k demokratizaci vědění. Postupně začal stoupat počet osob, kteří přesahují základní vzdělání. Masivní rozvoj vzdělanosti ale probíhal v západních zemích Evropy dříve než u nás, a tak ještě v poslední dekádě druhého tisíciletí pouhých 7 % obyvatel mělo vysokoškolské vzdělání.² Větší nárůst vysokoškoláků zažívá Česká republika až v posledních dvaceti letech. V současnosti je vysokoškolsky vzdělaných přes 20 % obyvatel.

---

¹ FERŤEK, Tomáš. Co je nového ve vzdělávání. 2015, s. 12

² Tamtéž

3 Současná podoba vysokého školství

Vysokoškolské vzdělání v České republice řadíme pod termín terciární vzdělávání. Tento termín zahrnuje především vysoké školy, ale patří zde i vyšší odborné školy a poslední ročník konzervatoří. Vysokou školou rozumíme vzdělávací instituci, jež působí jako právnická osoba a poskytuje nejvyšší úroveň vzdělání.

Vysoké školy mají podle Zákona o vysokých školách jako jediné právo udělovat akademické tituly, na rozdíl od konzervatoří a vyšších odborných škol, které jsou zakončeny absolutoriem a neudělují akademické tituly.

Následkem uvolnění politického režimu po roce 1989 došlo v oblasti vysokého školství k mnohým změnám. Školy se totiž staly méně závislé na státu, místo toho se těší větší svobodě a autonomii. Došlo k rozdělení na univerzitní a neuniverzitní školy, přičemž univerzitní vysoké školy se vedle vzdělávání studentů věnují i vědeckému výzkumu, zatímco neuniverzitní nikoliv. Po Boloňské deklaraci¹ podepsané v roce 1999 bylo studium na vysokých školách rozděleno na tříleté bakalářské a navazující dvouleté magisterské, které může být dále rozšířeno studiem doktorským. Pětileté magisterské studium školy nabízí např. v právních oborech.

---

¹ Ministři školství Francie, Německa, Itálie a Velké Británie podepsali v květnu 1998 Sorbonnskou deklaraci, Společnou deklaraci o harmonizaci výstavby evropského vysokého školství. O rok později 30 evropských zemí, včetně České republiky, podepsalo Boloňskou deklaraci, jejíž cílem bylo a je sjednotit systémy vysokoškolské vzdělání v Evropě. Deklarace zavedla mimo jiné kreditní systémy, uznávání studia v zahraničí, zpřístupnila mobilitu studentům i akademickým pracovníkům, a již zmíněné strukturované studium. V současnosti je zapojeno 46 evropských zemí, mezinárodní organizace zastupující vysokoškolské instituce, studenty, zaměstnavatele, agentury kvality a v neposlední řadě pak Evropská komise, Rada Evropy nebo UNESCO. [Boloňský proces, MŠMT ČR. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/bolonsky-proces-2>]

4 Význam vzdělání

Vzdělávání a vzdělání mají v současné době mnoho funkcí. Vedle osobnostního rozvoje jedince a rozšíření vědomostí o nové poznatky, se ve společnosti vytvořilo prostředí, ve kterém má výše jedincova vzdělání významný vliv na jeho život. Od vyššího vzdělání se očekává, že povede k lepšímu profesnímu uplatnění, které mnohdy souvisí s vyšším finančním ohodnocením, tím i s větším majetkem, a zároveň má také snižovat nezaměstnanost ve státě.

Vedle ekonomických efektů, průzkumy dokazují, že stupeň vzdělání ovlivňuje i mnoho dalších stránek lidského života, jakými jsou politické názory, postoje a preference. Ukazuje se například, že v politických volbách se vysokoškolsky vzdělání častěji přiklání k pravicovým stranám. Dále ovlivňuje úroveň dosaženého vzdělání mediální chování, tedy které zdroje považují lidé za důvěryhodné a nakolik se nechají ovlivnit reklamou.¹

Průzkumy prokazují i vztah mezi vzděláním a kriminalitou, kdy vyšší vzdělání snižuje u jedince pravděpodobnost kriminální delikvence. Vzdělání taktéž může ovlivnit volbu partnera a jiné otázky týkající se zakládání rodiny, např. je sledováno pozdější zakládání rodiny u vysokoškoláků.²

Zmíněné neekonomické efekty vzdělání ovšem nelze pokládat za izolované a jednoznačné. Jejich vliv záleží na hodnotě a smyslu, který jedinec sám vzdělání přikládá.³

4.1 Vzdělání jako prostředek socializace

Společnosti jsou utvářeny socializací lidí v nich žijících. Tyto socializační procesy přenášejí kulturní vzorce a zvyky a pomocí celoživotního sociálního učení pomáhají jedinci se začleněním do společnosti, vývojem vlastní osobnosti, osvojením si hodnot dané společnosti a tvorbou hodnot vlastních.

Nejvíce významným faktorem socializace je rodina, již je jedinec ovlivňován především ve fázi dětství, ve které je proces začlenění se do společnosti nejintenzivnější.⁴

---

¹ PRŮCHA, Jan. Moderní pedagogika. 2017, s. 379-384

² Tamtéž

³ Tamtéž, s.384

⁴ VÁGNEROVÁ, Marie. Základy psychologie. 2004, s. 277

Se vstupem do dospělosti se podoba socializace mění. U dospělého jedince socializace obvykle již neznamená začlenění se do společnosti, ale přizpůsobování se změnám, novým situacím a rolím, a to ideálně v souladu s požadavky společnosti.¹ Významnou roli hrají vzdělávací procesy, kterými si člověk osvojuje znalosti a dovednosti, jak intelektuální, tak kultivační. Jejich výsledkem je vzdělání, jež dále ovlivňuje jedincovo působení ve společnosti, včetně postojů a hodnot.

4.2 Motivace ke studiu

Vzdělávání je důležitou součástí socializačních procesů jedinců a jeho vzdělání jej dále ovlivňuje, jak v osobním, tak profesním životě. Předpokládá se přitom, že čím déle se jedinec věnuje studiu, tím větší roli vzdělání v jeho životě hraje. Po ukončení povinné základní školní docházky má člověk možnost volby, zda se dále vzdělávat či nikoliv. Ačkoliv většina lidí dnes již alespoň nějaký druh středního vzdělání považuje takřka za nezbytnost, ke studiu na vysoké škole je třeba větší motivace.

Motivací chápeme podněty, které nás vedou k dosažených určitých cílů. Ať už si tyto motivy v dané situaci uvědomujeme či nikoliv, nebo zda pochází z vnitřní potřeby či z vnější pobídky, vysvětlují, proč lidé něco dělají a jak jednají. Může jimi být potřeba, jejíž vykonání přináší uspokojení, nebo jakási pobídka, která nás nutí něco vykonat, abychom se vyhnuli problémům.² Motivace je ovlivněna hodnotami, které jsou jedinci vlastní. Tyto hodnoty také určují, jak moc je pro něj dosažení vysokoškolského titulu důležité.

4.3 Hodnoty

Hodnoty představují to, co je pro jedince v životě důležité a do čeho je ochotný vložit úsilí, aby toho něčeho dosáhl a udržel si to. Jedná se o kritéria hodnocení, skrz které posuzujeme sami sebe a svět kolem nás.³

Jednotlivé hodnoty spolu tvoří hierarchický systém, jenž se podílí na lidském chování a ovlivňuje jeho směřování.

---

¹ VÁGNEROVÁ, Marie. Základy psychologie. 2004, s. 282

² VÁGNEROVÁ, Marie. Obecná psychologie: dílčí aspekty lidské psychiky a jejich orgánový základ. 2016, s. 329-330

³ Tamtéž, s. 357-358

Hodnoty se však mohou v průběhu života měnit, a to na základě našich zkušeností, vlivu nejbližšího okolí a kultury, ve které žijeme. Mohou být pozitivní, kdy představují něco, co považujeme za žádoucí a přitažlivé, nebo negativní, kdy naopak představují něco, co nás odpuzuje a chceme se tomu vyhnout.¹

Shalom H. Schwartz na základě svého výzkumu vytvořil teorii základních hodnot, které lze nalézt v každé kultuře. Těmi jsou podle něj: moc, úspěch, požitkářství, inspirace, samostatnost, universalismus, benevolence, tradice, konformismus, a bezpečnost. Někteří sociologové je redukuje na čtyři obecné „superhodnoty,“ přičemž se jedná o dvojice, které jsou ve vzájemném protikladu. Otevřenost změně je v protikladu s konzervací (udržení statusu quo), zatímco posílení vlastního ega stojí v protikladu k překročení sebe sama.²

4.3.1 Lidské hodnoty v souvislosti s motivací ke studiu

Vzdělání samozřejmě ovlivňuje jedincův žebříček hodnot. Nyní ale na hodnoty budeme nahlížet jako na motivátory k dosažení vyššího vzdělání.

Pro tyto účely využijeme zjednodušený model základních hodnot, který nám lépe pomůže pochopit lidské jednání a volby v souvislosti s motivací k dosažení vysokoškolského vzdělání. Jedná se o následující hodnoty:³

- vztahy s lidmi
- materiální hodnoty
- moc
- pravda
- svoboda
- moudrost
- morální hodnoty

Každá z těchto hodnot může jedince ovlivnit v jeho volbě studovat vysokou školu.

---

¹ VÁGNEROVÁ, Marie. Obecná psychologie: dílčí aspekty lidské psychiky a jejich orgánový základ. 2016, s. 357-358

² LYONS, Pat a Rita KINDLEROVÁ, ed. 47 odstínů české společnosti. 2015, s. 174-176

³ VÁGNEROVÁ, Marie. Obecná psychologie: dílčí aspekty lidské psychiky a jejich orgánový základ. 2016, s. 358-360

Vztahy s lidmi mohou znamenat rodinné tradice, na základě kterých je od nás studium na vysoké škole vyžadováno. Dále se může jednat o doporučení, rady, anebo vlastní touhu vyrovnat se našemu okolí, pokud je složené převážně z vysokoškoláků, případně jej předstihnout.

Materiální hodnoty a moc souvisí se společenským statutem, blahobytem a zabezpečením, které vždy hráli ve společnosti významnou roli. Jejich získání může být zajištěno právě získáním vysokoškolského titulu.

Oproti tomu pravda, svoboda a moudrost v nás vytváří touhu po osobnostním rozvoji a realizaci vlastního potenciálu, zatímco morální hodnoty mohou v člověku vzbuzovat potřebu být prospěšný společnosti.

Tato práce se zaměřuje především na ty hodnoty, které vedou lidi k získání vzdělání za účelem lepšího postavení ve společnosti a blahobytu. Jak vzdělání nabylo tuto roli se podíváme v následující kapitole.

5 Vývoj smyslu vzdělání v souvislosti s jeho rolí ve společnosti

Již jsme si představili roli vzdělání v životě člověka, pokud jde o vliv na osobnost člověka. Dále jsme zmínili ekonomické efekty vzdělání a hodnoty, které lidi vedou ke studiím za účelem aktivace těchto efektů. Role vzdělání jako nástroj ekonomického úspěchu se však vyvinula až následkem společenských změn v druhé polovině 20. století.

Ve vyspělých zemích je v současnosti minimálně základní vzdělání přístupné všem, a dokonce mnohdy státem vynucováno. Bez základní gramotnosti se běžný člověk v moderním světě již neobejde. Jakákoliv forma vyššího vzdělání byla po dlouhá staletí určena výhradě pro malý počet privilegovaných jedinců, avšak i na studium na střední či vysoké škole dnes může dosáhnout v podstatě kdokoli a může je využít k seberealizaci, a především k úspěchu ve společnosti. Již na začátku jsme si nastínili stručnou historii vzdělávání, nyní se podíváme na změny ve smyslu vzdělání.

Čeští sociologové Jan Keller a Lubor Tvrdý (2008) hovoří v souvislosti s vývojem vzdělanosti a smyslem vzdělání ve společnosti o třech fázích, přičemž v každé z těchto fází bylo vzdělání určeno pro odlišné skupiny obyvatel. Tyto fáze se nazývají: chrám, výtah, a pojišťovna.¹

Až do první poloviny 20. století bylo vědění určeno výhradně pro politickou elitu vyvolených, pro nichž bylo součástí jejich image. Vzdělání mělo původně podobu jakéhosi chrámu posvátnosti, a bylo v rukou církve. Ta na něj podle Françoise Dubeta (2002) nahlížela jako na misijní projekt k ovlivňování duší věřících.² Vzdělání bylo výsadou, která vedla ke spáse duše. Elementární vzdělání se sice od 18. století začalo zpřístupňovat širším vrstvám, avšak vysokoškolské tituly měly ještě dlouho poté silně elitářských charakter. Vysokoškolské vzdělání nemělo praktickou hodnotu a bylo určeno pro privilegované jedince.

---

¹ KELLER, Jan a Lubor TVRDÝ. Vzdělanostní společnost?: chrám, výtah a pojišťovna. 2008, s. 23-24

² Tamtéž, s. 27

Zatímco dnes studium na vysoké škole odborníci považují za cestu k lepším podmínkám na pracovním trhu, až do poloviny 20. století vysokoškolské vzdělání na trhu práce nehrálo roli. Naopak, práce byla určena ve většině případů pro nevzdělané lidi. Vzdělání lidé se o uplatnění na profesním trhu snažit nemuseli.¹

Až po druhé světové válce začalo být i středoškolské vzdělání více přístupné, díky čemuž došlo k nárůstu počtu maturantů. O něco později se zpřístupňuje i vysokoškolské vzdělání. V této fázi demokratizace vědění označují Keller a Tvrdý (2008) vzdělání za výtah, který poskytoval nižším třídám možnost vzestupu v sociální struktuře.² Vrchol průmyslové společnosti způsobil vznik pracovních míst pro vysoce kvalifikované lidi, a ve vyspělých zemích tedy rostla poptávka po vzdělání. V důsledku lepší ekonomické situace také již nebylo třeba posílat děti pracovat co nejdříve, naopak jim rodiny v naději na lepší společenské postavení dopřávaly delší a vyšší studium.³

Mnoho odborníků druhé poloviny 20. století se domnívalo, že vzdělání bude v budoucnu hrát větší roli než sociální původ, a to v souvislosti s rozvojem moderních výpočetních technologií a přístrojů zpracovávajících informace.⁴

V dobách významných politických, společenských a technologických převratů, bylo na vzdělání nahlíženo s nadějí, že vyřeší problémy, které selhal vyřešit sociální stát. Z těchto představ se vyvinula myšlenka tzv. vzdělanostní společnosti, v níž vědění a procesy s ním spjaté hrají hlavní roli pro ekonomickou prosperitu. Ze vzdělání se tak stává nástroj uspokojování potřeb společnosti, již nejen kulturních, ale především ekonomických, vedoucích k posílení sociální spravedlnosti a snižování sociálních rozdílů.⁵

Vzdělání mělo nově umožnit jedinci sociální vzestup bez větších překážek, neboť hlavní roli má hrát vědění a jeho individuální schopnosti.

---

¹ KELLER, Jan a Lubor TVRDÝ. Vzdělanostní společnost?: chrám, výtah a pojišťovna. 2008, s.30

² Tamtéž, s. 23

³ KELLER, Jan a Lubor TVRDÝ. Vzdělanostní společnost?: chrám, výtah a pojišťovna. 2008, s. 43

⁴ PETRUSEK, Miloslav a Jiří FIALA. Společnost a kultura: sociologické úvahy a eseje. 2012, s. 47

⁵ KOLÁŘ, Zdeněk. Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel. 2012, s. 177

Vzniklo tedy prostředí, ve kterém je nerovnostem ve vzdělání přikládán větší význam než nerovnostem jiného druhu, a to z toho důvodu, že vzdělání může ostatní sociální nerovnosti ovlivnit.¹

Myšlenka, že na sociálním původu již nezáleží, se ovšem zcela nenaplnuje, neboť stále hraje roli kulturní kapitál. Ten zajišťuje potomkům středních a vyšších vrstev jisté nehmotné výhody, jako je kulturní rozhled, kvalitní vystupování, schopnost vyjádřit se určitým způsobem apod. Tyto faktory mohou jedince zvýhodňovat při studiích mnoha typů oborů (nikoliv však u oborů technických či matematických) a následně v profesním životě.²

Nicméně, snaha posílit sociální spravedlnost vedla dále k nárůstu vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva. V souvislosti s touto skutečností se však mluví o inflaci vzdělání. Podle zákonů ekonomiky totiž čím více nějakého artiklu je, tím více ztrácí na významu. Aplikováním na vzdělání můžeme říct, že čím vyšší je počet vysokoškolsky vzdělaných osob, snažících se dosáhnout lepších životních podmínek, tím víc se snižuje hodnota vzdělání, a tedy i pravděpodobnost, že těchto cílů dosáhnou všichni. Šance absolventů na výkon kvalifikované práce je vyšší v zemi, ve které je vysokoškoláků méně.³ Tímto se škola podle Kellera a Tvrdeho posunula do fáze pojišťovny, ve které se podle nich právě nachází západní svět. V této fázi vzdělání již nezaručuje společenský vzestup jako v poválečných letech. Jeho úkolem je nově spíše chránit před sociálními riziky. Vzniká prostředí, ve kterém jde především o dosažení maximální účinnosti vzdělání. Autoři jsou toho názoru, že v takovéto situaci se vyšší vzdělání mění z možnosti na povinnost. Vzdělání podle nich začíná fungovat jako pojistka proti individuálnímu sociálnímu propadu.

Vzdělávací systém má nově za cíl „produkovat absolventy, kteří budou dynamicky rezonovat s rychle se měnícími potřebami trhu práce“ v prostředí globální ekonomiky.⁴

---

¹ KELLER, Jan a Petr NOVOTNÝ. Úvod do filozofie, sociologie a psychologie: nové pohledy společenských věd. 2008, s. 45

² Tamtéž

³ PRUDKÝ, Libor, Petr PABIAN a Karel ŠIMA. České vysoké školství: na cestě od elitního k univerzálnímu vzdělávání 1989-2009. 2010, s. 56

⁴ KELLER, Jan a Lubor TVRDÝ. Vzdělanostní společnost?: chrám, výtah a pojišťovna. 2008, s. 39

5.1 Ekonomika orientovaná na výkon

Následkem technologického vývoje a globalizace je současná světová ekonomika orientována na výkon, a tedy zvyšování produktivity lidské práci. Jak podotýká Palán (2011) svou produktivitu, a tím výkon ekonomiky zvyšuje jedinec právě tehdy „*podrobili se [...] procesu uvědomělého a cílevědomého zprostředkování a efektivního utváření a osvojování soustavy vědeckých a technických vědomostí, intelektuálních a praktických dovedností a lidských zkušeností, utváření morálních rysů a osobitých zájmů [...]*“.¹

Názory na vztah vzdělání a produktivity se různí. Evropská centrální banka v roce 2006 provedla studii, podle které se počátkem 90. let výrazně zvýšila produktivity práce v souvislosti s rychlým nárůstem vysokoškolsky vzdělaných. Naopak na konci druhého tisíciletí došlo ke snížení produktivity na základě rychlého růstu zaměstnanosti zaměstnáváním osob méně kvalifikovaných.² Mnozí tak považují vzdělání a s ním související produktivitu práce za faktory ekonomického růstu.

Na druhou stranu, ne každý s tímto tvrzením souhlasí. Podle některých autorů se nedá zcela určit, jestli je ekonomický růst podmíněn vyšší vzdělaností, či ekonomický růst podmiňuje zvyšování vzdělanosti. Sociolog Randall Collins se domnívá, že prudký ekonomický růst, ke kterému došlo po druhé světové válce, vedl k rozsáhlým investicím do vzdělání, a rozvoj vzdělanosti je tak důsledek, nikoliv příčinou, ekonomického prospěchu.³

Nicméně, přesto je pravděpodobnější, že více vzdělaný člověk bude dosahovat lepších pracovních výsledků, neboť má vyšší kompetence. Tím se stává pro zaměstnavatele potenciálně více žádoucí oproti méně vzdělaným.

Ekonom Gary Becker vypracoval teorii lidského kapitálu, který představuje investice do lidského života s cílem úspěchu ve společnosti. Takovou investicí je vývoj schopností a znalostí. Tento proces začíná v rodině a pokračuje vzděláváním.⁴

---

¹ LANGER, Tomáš, ed. Efektivní vzdělávání pro trh práce: sborník z konference konané dne 25. listopadu 2010 v Praze. 2011, s. 7

² Tamtéž, s. 8

³ KELLER, Jan a Petr NOVOTNÝ. Úvod do filozofie, sociologie a psychologie: nové pohledy společenských věd. 2008, s. 47

⁴ PETRUSEK, Miloslav a Jiří FIALA. Společnost a kultura: sociologické úvahy a eseje. 2012, s. 46

V situaci, kdy vzdělání hraje významnou roli na pracovním trhu, právě získání vysokoškolského diplomu můžeme považovat za jednu z největších investic.

Sociolog Raymond Boudon považuje vzdělávací systém v podstatě za trh, na kterém jsou studenti spotřebiteli, snažící se získat největší možný výnos z investic, které vložili do studia.¹

5.2 Pracovní trh

Vedle vzdělání se také proměnil pohled na práci. Zatímco v Antice byla práce určena pro otroky, postupně se vyvinula v něco kladného a žádoucího.² Povolání v současnosti může být pro člověka cestou k vyšší prestiži, společenskému uznání a vyššímu blahobytu. Tyto výhody ale záleží na druhu povolání, které jedinec vykonává, přičemž vyšší vzdělání by mu mělo zajistit právě to povolání, které umožňuje lepší životní úroveň.

Práce se vyvinula v předmět tržní transakce a funguje na základě zákonů poptávky a nabídky. Poptávka zaměstnavatelů po pracovní síle závisí na výši spotřebitelské poptávky. Čím větší je poptávka po službě či zboží, tím větší je poptávka po práci. Člověk na trhu práci vlastní výrobní faktor, přičemž potenciálnímu zaměstnavateli nabízí svou práci.³ Hodnota práce, kterou nabízí, je závislá na kapitálu, který do sebe vložil. Aby se jedinec udržel na trhu, musí nabízet něco, o co je zájem a za jsou ostatní ochotni zaplatit. Brožová tvrdí, že *„když se člověk rozhoduje o investici, zvažuje své budoucí, tedy soukromé výnosy a užitky. Ty zahrnují zejména budoucí zvýšení výdělků, které získá, až bude na trhu práce nabízet kvalifikovanější službu práce, neboť lepší vzdělání je cestou k lepšímu pracovnímu místu s vyšším příjmem.“*⁴

Studium tak má připravovat schopné uchazeče na budoucí povolání. Někteří odborníci se ale domnívají, že většina škol tuto funkci neplní a tvrdí, že znalosti, které studium nabízí neodpovídají požadavkům trhu práce.⁵ Podle mnohých se pracovním dovednostem většina lidí naučí až v samotném zaměstnání.

---

¹ KELLER, Jan a Petr NOVOTNÝ. Úvod do filozofie, sociologie a psychologie: nové pohledy společenských věd. 2008, s. 46.

² KOMÁREK, Stanislav. Evropa na rozcestí. 2016, s. 195

³ BROŽOVÁ, Dagmar. Společenské souvislosti trhu práce. 2003, s. 13

⁴ Tamtéž, s. 33

⁵ KELLER, Jan a Petr NOVOTNÝ. Úvod do filozofie, sociologie a psychologie: nové pohledy společenských věd. 2008, s. 46-47

Ministerstva školství stále více zdůrazňují potřebu propojení teorie a praxe s cílem zaměstnatelnosti absolventů, ačkoliv požadavky na akreditace oborů vysokých škol mnohdy potřeby uplatnitelnosti na profesním trhu nesplňují.¹ Praktičtější jsou často zaměřeny spíše soukromé vysoké školy oproti veřejným.

Pohled na vzdělání jako na ukazatele lidského kapitálu se však sešel i s kritikou. Podle sociologa Konrada Liessmanna (2009) je podstatou vzdělání osvojení si kultury, namísto profesního vyučení.²

5.2.1 Pokles váhy diplomu

Snížení funkce vzdělání jako výtahu v důsledku nárůstu vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva a nedostatečná praxe však nejsou jediné problémy, se kterými se mohou absolventi při nástupu na pracovní trh setkat.

Neustálý společenský, vědecký a technologický vývoj vede ke vzniku nových povolání. Zatímco některé práce, především ty vykonávané lidskou silou, jsou stále více nahrazovány stroji a mohou vést k zániku určitého povolání, jiná povolání vznikají, např. obsluha strojů, nebo v oblasti služeb, v souvislosti s novými způsoby trávení volného času atd. Z tohoto důvodu by se dalo říct, že volba profesní kariéry studiem na střední a vysoké škole se stává problematičtější, neboť než člověk dokončí studium, může se objevit nové povolání, o které bude mít jedinec zájem, ale nebude mít odpovídající kvalifikaci.

5.2.2 Informace versus vědění

Dalším faktorem úspěšného využití vzdělání na pracovním trhu je problematika vědění a informací.³ Vědění můžeme chápat jako poznatky probíhající vědeckými procedurami zjišťování, ověřování, a které mají obvykle zcela jasný vztah k pravdě, ačkoliv nemusí mít ekonomický či sociální užitek. Oproti tomu informace jakožto data nemají hodnotu, dokud je nelze prakticky využít.⁴

---

¹ DVOŘÁČKOVÁ, Jana. Politika a každodennost na českých vysokých školách: etnografické pohledy na vzdělávání a výzkum. 2014, s. 135-136

² LIESSMANN, Konrad Paul. Teorie nevzdělanosti: omyly společnosti vědění. 2009, s. 11

³ PETRUSEK, Miloslav a Jiří FIALA. Společnost a kultura: sociologické úvahy a eseje. 2012, s. 47

⁴ PRUDKÝ, Libor, Petr PABIAN a Karel ŠIMA. České vysoké školství: na cestě od elitního k univerzálnímu vzdělávání 1989-2009. 2010, s. 112

Škola navíc již není jediným místem umožňující přístup k vědění a informacím, jako tomu bylo kdysi. Následkem demokratizace vědění se rozšířily knihovny, zpřístupňující vědomosti široké veřejnosti, a o něco později začaly být informace jednoduše přístupné prakticky komukoliv díky internetu a technologickému vývoji. Vědomosti si tak dnes může sehnat každý. Vzniká ale stav, kdy je problematické se v obrovském množství informací vyznat, najít to podstatné a odlišit, zda je informace pravdivá.

A jelikož vědění nemusí mít praktický užitek, jsou to právě informace, které hrají roli na pracovním trhu. Informace ovšem v dnešním technologickém světě rychle zastarávají. Neustále dochází k novým výzkumům a objevům, které mění výsledky předchozích studií a vznikají nové technologie, se kterými je mnohdy potřeba pracovat jiným způsobem. Znalosti proto již přestávají mít trvalou platnost. Neustále probíhá přísun nových poznatků, které není snadné předvídat.

Proto tedy ani prakticky využitelné informace samy o sobě nestačí, neboť jejich význam se ztrácí, pokud nejsou aktualizované o nové poznatky. Pro úspěch na pracovním trhu je tak nově žádoucí osvojit si schopnost orientace v nepřehledném, neustále se měnícím a navyšujícím se množství informací.

5.3 Úspěch na pracovním trhu

Vyučení se nějakému oboru nově nezajišťuje celoživotní kariéru v odpovídajícím povolání. Stejně tak vysoká vzdělanostní kvalifikace nezaručuje dobré místo nebo jeho udržení.

Zatímco v minulosti dlouhodobá praxe snižovala pravděpodobnost ztráty zaměstnání, dnes tomu tak není a ani zkušenost nezajišťuje ochranu proti nezaměstnanosti. Nutnost měnit povolání či kariéru se stává stále častější, a naopak se snižuje pravděpodobnost, že jedinec zůstane celý život v jednom zaměstnání.

Jak podotýká Lévy (2000), člověk musí neustále rozšiřovat své kompetence, neboť práce přestává být o opakované činnosti známého úkolu. Práce se stává komplexní činností, která zahrnuje řešení stále nových problémů.¹

---

¹ LÉVY, Pierre. Kyberkultura: zpráva pro Radu Evropy v rámci projektu "Nové technologie: kulturní spolupráce a komunikace". 2000, s. 157

Vedle toho se také zvyšují požadavky na spolupráci s ostatními a zvládání lidských vztahů. Kvalifikace, kterou zde chápeme jako diplom z konkrétního vysokoškolského oboru, tedy přestává být jasně definována a mít hlavní význam.¹ Čím více je vyšší vzdělání přístupné širším vrstvám, tím více při uplatnění začínají hrát roli na trhu práce faktory, které se samotným vzděláním zcela nesoúvisí. Těmi mohou být loajalita, správné vystupování a vyjadřování se či zodpovědnost.

Pokud chce být v dnešní době jedinec úspěšný, musí vedle kvalifikovanosti a schopností projevit osobnostní nasazení, kterým prokáže zaměstnavateli svou nepostradatelnost a schopnost orientace ve společnosti. Musí jít zkrátka s dobou a neustále na sobě pracovat.

5.4 Změna požadavků na vzdělávání

Množství neustále narůstajících a měnících se požadavků na ty, kteří vstupují na pracovní trh, proměňuje požadavky i na vzdělávání. Univerzitám tak vzniká problém, jak se vypořádat se skutečností, že vědění již není konstantní a diplom, který poskytují, již nezaručuje celoživotní úspěch.

Liessman (2008) tvrdí, že univerzity mají dvě možnosti. Mohou se buď přizpůsobit a zaměřit studium na praxi, čímž by se podle něj z univerzit staly v podstatě vysoké odborné školy, „nebo tento úkol univerzity přijmou jen formálně a budou z nich vycházet špatně kvalifikovaní skoro vysokoškoláci s akademickým titulem, avšak pracovní trh brzy pozná, jakou úroveň tito absolventi mají.“²

Mnoho odborníků neustále volá po reformách školství s cílem odstranit faktografické vědění a přiblížit vzdělání praxi a flexibilitě. Na druhou stranu však mezinárodní srovnávací žebříčky, které sledují úroveň vzdělání v zemích,³ fungují na základě kreditů získaných v průběhu studia. Tento systém ale není schopný měřit skutečnou úroveň vzdělání a jeho hodnotu pro pracovní trh.

---

¹ LÉVY, Pierre. Kyberkultura: zpráva pro Radu Evropy v rámci projektu "Nové technologie: kulturní spolupráce a komunikace". 2000, s. 158

² LIESSMANN, Konrad Paul. Teorie nevzdělanosti: omyly společnosti vědění. 2008, s. 74-75

³ Projekt PISA Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (Programme for International Student Assessment OECD)

Univerzalizace terciárního vzdělání také zapříčinila vznik nových škol s cílem uspokojení poptávky po vysokoškolském vzdělání. Tím ovšem vznikají diference v kvalitě škol, přičemž ty s nižší kvalitou mohou přijímat méně schopné studenty, čím se dále snižuje hodnota samotného diplomu.

Autor Stanislav Komárek (2016) je toho názoru, že hodnota vysokoškolského diplomu je stále více v osobnostním rozvoji, zatímco jeho uplatnění v praxi se snižuje. Nicméně, vysokoškolské vzdělání stále dokáže poskytnout přístup k lepším pracovním pozicím s dobrým platem. Nezaručuje jej však všem. Podle něj kvalitní absolventi z dobrých škol najdou uplatnění vždy, ačkoliv diplom nebude hrát hlavní roli. Místo toho silný vliv mají vztahy a doporučení známých.¹

I zde bychom tak mohli potvrdit, že se nedá zcela říct, že by sociální původ přestal hrát roli ve společenském úspěchu. Dobré konexe stále nabízejí výhody. Jedinci ze skromnějších původů a nižšími konexi mohou mít větší obtíže při hledání práce než kolegové se stejným diplomem, avšak z vyšších vrstev.²

Francouzský sociolog Gabriel Langouet tento jev nazývá horizontálním deklasováním. To představuje stav, kdy mají vyšší vrstvy náskok a přednostně na trhu práce obsazují vyšší pozice. Stejná investice do vzdělání se tedy potomkům nižších a středních vrstev vyplatí méně.³

5.5 Překvalifikovanost

Vedle toho můžeme pozorovat tzv. vertikální deklasifikaci, čímž popisují Keller a Tvrďý (2008) situaci, kdy diplom na stejné úrovni postupem času na trhu práce zajišťuje stále méně prestižní a méně odměňované pracovní pozice. Tento jev souvisí s překvalifikovaností uchazečů o pracovní místo. Autoři jej označují za „*důsledek skutečnosti, že úroveň požadované kvalifikace neroste stejným tempem jako úroveň vzdělání mladých lidí.*“⁴ Absolvent vysokoškolského vzdělání se tak uchází o práci, kterou by mohl vykonávat jedinec s nižší kvalifikací.

---

¹ KOMÁREK, Stanislav. Evropa na rozcestí. 2016, s. 264

² KELLER, Jan a Lubor TVRĎÝ. Vzdělanostní společnost?: chrám, výtah a pojišťovna. 2008, s. 58-60

³ Tamtéž, s. 60

⁴ Tamtéž, s. 60

Znamená to tedy, že investice do vzdělání se nerovná výnosům. Vzdělání se tak stává delší a dražší, ale vykazuje stále menší návratnost.

Nutno však podotknout, že překvalifikovanost může mít i jiné příčiny. Nižší pozice mohou zastávat čerství absolventi za účelem získání praxe, nebo si práci s nižšími požadavky na kvalifikaci někteří mohou zvolit proto, že jim nabízí jiné benefity, např. flexibilitu či kratší dojíždění, nebo nižší odpovědnost.

6 Situace v České republice

Třífázový vývoj vzdělání, jak jej chápou Keller a Tvrdý (2008), byl vypracován podle situací v západních evropských zemích, který ovšem nelze zcela aplikovat na Českou republiku, či tehdejší Československo. V období socialismu u nás existovaly v odměňování na různých pozicích menší nerovnosti.¹ Vzdělání v tomto ohledu hrálo jen malou roli, neboť odměňování za práci bylo určováno centrálně. Vysokoškoláci na našem území se netěšili odpovídající prestiži, vyššímu příjmu a sociálnímu vzestupu jako absolventi v západních zemích.

Reálný socialismus způsobil, že ačkoliv škola přestala fungovat jako chrám, podle Kellera a Tvrdeho přeskočila fázi sociálního výtahu. Studium na vysokých školách se u nás nerozšířilo tak jako na západě a do roku 1989 měl vysokoškolských diplom stále jen relativně nízký počet lidí.

Až po sametové revoluci, mezi lety 1989-2001, počet studentů, kteří byli přijati do univerzitního studia, stoupl o 60 %.² Teprve po roce 1989 začíná vysokoškolské vzdělání umožňovat atraktivnější pozice a do popředí vstupuje vzdělání jako faktor finančního ohodnocení. V této situaci tedy vysoké vzdělání poskytovalo malé části populace velký náskok v příjmech, dokud se rozdíly neustálily počátkem nového tisíciletí.

Nárůst počtu vysokoškoláků v České republice souvisí také s boloňskou deklarací, jež zavedla strukturovaný systém studia. Výhodou tříletého bakalářského studia je jeho nižší časová a finanční náročnost, jak ze strany studentů, tak ze strany škol. I díky tomu se o studium na vysoké škole zvýšil zájem. V roce 2000 mělo vysokoškolské vzdělání 12 % ekonomicky aktivního obyvatelstva. O 16 let později v roce 2016 podíl vzrostl na 23 %.³

I přes tento nárůst máme stále nižší počet vysokoškoláků proti ostatním evropským zemím. Při pohledu na ty evropské země, které jsou v rozvoji vzdělanosti o desítky let napřed, je ale evidentní, že míra ekonomické výkonnosti a situace sociálních problémů se v nich výrazně liší. Z čehož můžeme vyvodit, že vliv množství vysokoškoláků na situaci v zemi není jednoznačný.⁴

---

¹ KELLER, Jan a Lubor TVRDÝ. Vzdělanostní společnost?: chrám, výtah a pojišťovna. 2008, s. 83

² LYONS, Pat a Rita KINDLEROVÁ, ed. 47 odstínů české společnosti. 2015, s. 100

³ HAMPLOVÁ, Dana a Tomáš KATRŇÁK, ed. Na vzdělání záleží: jak vzdělanostní rozdíly ovlivňují osudy lidí v české společnosti. 2018, s. 5

⁴ KELLER, Jan a Lubor TVRDÝ. Vzdělanostní společnost?: chrám, výtah a pojišťovna. 2008, s. 19

6.1 Finanční návratnost

Jedním z faktorů, který ovlivňuje rozhodnutí ve prospěch studia na vysoké škole je vidina lepšího finančního ohodnocení v zaměstnání, ačkoliv ne vždy je vyšší ohodnocení na základě vysokoškolského vzdělání zaručené. Roli může hrát i to, zda se jedná o soukromý či veřejný sektor. Zaměstnanci soukromého sektoru totiž dosahují obecně vyššího ohodnocení. Dalším faktorem může být pohlaví, kdy muži mnohdy se stejným vzděláním a na stejné pozici mohou vydělávat více než ženy.

Pokud pohled na finanční ohodnocení podle úrovně vzdělání ale zjednodušíme a nebude brát v potaz jiné faktory, v porovnání s osobami se základním vzděláním je finanční ohodnocení osob s vyučením o 12 % vyšší, s maturitou o 40 % vyšší, s bakalářským vzděláním o 44 % vyšší, a s úplným vysokoškolským vzděláním o 77 % vyšší.¹ Vidíme tedy, že vysokoškolák skutečně vydělává víc než středoškolák. Finanční návratnost vysokoškolského studia tedy v České republice v současnosti neklesá.

Na druhou stranu, roky strávené studiem musí vysokoškolák dohánět oproti těm kteří nastoupili do zaměstnání již po maturitě. Dle statistik z roku 2013, aby absolvent tříletého studia dohnal středoškoláka, musí pracovat 7 let ve státním sektoru a necelé 4 roky v soukromém. U magisterského pak 16 let ve veřejném a 11 let v soukromém.²

6.2 Překvalifikovanost

Problematika překvalifikovanosti, tedy stavu, při kterém jedinec vykonává práci, kterou by mohl vykonávat někdo s nižší kvalifikací, není zcela jednoznačná. Překvalifikovanost může totiž být dobrovolná, nebo pouze dočasná, pokud se jedná o čerstvé absolventy.

Nicméně, dle průzkumů z roku 2006 založených na subjektivním pocitu dotázaných, celkem 18 % české populace, přičemž 8 % vysokoškoláků, cítilo, že jsou na svou práci překvalifikovaní. Dalších 26 % celkem a 19 % vysokoškoláků odpovědělo spíše ano.³

Keller a Tvrký (2008) odhadovali objektivní množství překvalifikovaných vysokoškoláků v nižších pozicích v roce 2006 na 6 %.⁴

---

¹ HAMPLOVÁ, Dana a Tomáš KATRŇÁK, ed. Na vzdělání záleží: jak vzdělanostní rozdíly ovlivňují osudy lidí v české společnosti. 2018, s. 20

² LYONS, Pat a Rita KINDLEROVÁ, ed. 47 odstínů české společnosti. 2015, s. 104

³ KELLER, Jan a Lubor TVRDÝ. Vzdělanostní společnost?: chrám, výtah a pojišťovna. 2008, s. 101

⁴ Tamtéž, s. 103

6.3 Nezaměstnanost

Na základě výzkumů z roku 2006 bylo zjištěno, že nejvíce se ztrátou práce cítí ohroženi ti s nejnižším vzděláním, asi třetina středoškolsky vzdělaných s maturitou a jeden z pěti vysokoškoláků. Samotné ztrátě zaměstnání ale největší význam přiřkládají právě vysokoškoláci, zatímco jedinci se vzděláním nižším ji přiřkládají méně zásadní význam. Keller a Tvrđý (2008) to vysvětlují tím, že lidé s nižším vzděláním cítí větší jistotu, že si novou práci najdou lehce, nebo přejdou na podporu v nezaměstnanosti. Oproti tomu vysokoškolák se cítí ohrožen ztrátou lépe finančně hodnoceného pracovního místa a vyššího postavení.¹

Dle statistik pouze 2 % lidí s úplným vysokoškolským vzděláním bylo nezaměstnaných a 6,8 % těch s bakalářským vzděláním. V porovnání mezi lidmi s maturitou bylo nezaměstnaných 7 %, s výučním listem 8 %, a se základním vzděláním 29,6 %.²

Potvrzuje se tak, že vysokoškoláci jsou méně ohroženi nezaměstnaností, ačkoliv na bakalářském stupni rozdíl oproti absolventům středních škol s maturitou příliš velký není. Roli v nízké nezaměstnanosti vysokoškoláků ovšem nepochybně hraje i nízká celková nezaměstnanost České republiky, které je dlouhodobě jednou z nejnižších v Evropě. V květnu roku 2019 klesla na rekordních 2,6 %.

---

¹ KELLER, Jan a Lubor TVRĐÝ. Vzdělanostní společnost?: chrám, výtah a pojišťovna. 2008, s. 89-90

² HAMPLOVÁ, Dana a Tomáš KATRŇÁK, ed. Na vzdělání záleží: jak vzdělanostní rozdíly ovlivňují osudy lidí v české společnosti. 2018, s. 16

7 Průzkum veřejného mínění o hodnotě vysokoškolského vzdělání

7.1 Obecné cíle bakalářské práce

Hlavním cílem mé bakalářské práce je zjistit, jakou hodnotu má podle dotázaných Čechů vysokoškolské vzdělání v osobním, a především pak v profesním životě jedince.

Díličními cíli je zjistit, zda výše vzdělání ovlivňuje naše vnímání druhé osoby, jaké jsou hlavní důvody ke studiu na vysoké škole a zda jsou respondenti spokojeni s profesním uplatněním, které jim jejich vzdělání poskytuje.

Dotazník byl zpracován především na základě těchto výzkumných otázek:

- Jak důležité je pro Čechy vysokoškolské vzdělání?
- Vnímáme sebe a lidi kolem nás na základě výše jejich vzdělání?
- Proč lidé studují na vysoké škole?
- Odpovídá profesní uplatnění výši vzdělání?

7.2 Výzkumné předpoklady

Předpoklady této práce byly stanoveny na základě zmíněných cílů a výzkumných otázek.

1. Češi obecně přikládají vysokoškolskému vzdělání vysokou hodnotu.
2. Čím vyššího vzdělání jedinec dosáhl, tím vyšší hodnotu přikládá vysokoškolskému vzdělání.
3. Věková skupina 18-25 let přikládá vysokoškolskému vzdělání větší hodnotu.
4. Většina lidí věří, že vysokoškolské vzdělání zaručuje lepší profesní uplatnění a vyšší finanční ohodnocení za práci.

7.3 Metodika šetření

K získání potřebných dat k praktické části bakalářské práce byla zvolena kvantitativní průzkumná metoda prostřednictvím anonymního dotazníkového šetření. Tato metoda bylo zvolena za účelem získání co největšího počtu respondentů, neboť dotazník je méně časově náročný na vyplnění než jiné metody a poskytuje jednoznačné odpovědi.

7.4 Dotazník

Anonymní dotazník byl šířen online na sociálních sítích. Respondenty byly náhodně vybraní jedinci starší 18 let neohledně na bydliště či pohlaví.

Dotazník se skládá z 21 otázek, z nichž první dvě se dotazovaly na věk a nejvyšší dosažené vzdělání, neboť v analytické části jsou právě tyto dva faktory zohledněny. Respondenti měli většinou možnost vybrat pouze jednu odpověď, v některých případech měli možnost zvolit „jiný“ a napsat svou vlastní odpověď.

Celkem se dotazníkového šetření zúčastnilo 428 respondentů. V analýze jsem pracovala však vždy pouze s první stovkou vyplněných dotazníků v každé věkové skupině:

- 18-25
- 26-49
- 50+

Tyto věkové skupiny byly zvoleny proto, aby se daly porovnat generační rozdíly. První skupina byla ohraničena na základě předpokladu, že se jedná o období, ve kterém lidé nejčastěji studují vysokou školu. Naopak věkovou skupinou 50+ jsem zvolila z důvodu, že je u osob starších padesáti let méně pravděpodobné, že budou mít vysokoškolské vzdělání, neboť vyrůstali v době před demokratizací univerzitního vzdělání.

Analýza je dále prováděna na základě výše vzdělání respondentů. Pro tento účel rozlišuji dvě skupiny vysokoškolského vzdělání. První jsou absolventi bakalářského studia, druhou absolventi magisterského a jakékoliv vyšší úrovně vzdělání.

Pro úsporu místa v tabulkách jsem zvolila následující zkratky pro jednotlivé kategorie:

- ZŠ: základní vzdělání
- VL: střední s výučním listem
- M: středoškolské s maturitou
- VOŠ: vyšší odborné vzdělání
- Bc.: bakalářský titul
- Mgr.+ : titul magistr a vyšší

Průzkum byl realizován v období od 3. června do 7. července 2019. Dotazník je přílohou bakalářské práce.

7.5 Analýza a interpretace výsledků

7.5.1 Věk a nejvyšší dosažené vzdělání respondentů

Nejdříve jsem v dotazníku zjišťovala, jaké je věkové rozložení respondentů a jejich nejvyšší dosažené vzdělání, abychom mohli posoudit, jestli a jak tyto dva faktory ovlivňují odpovědi.

Tab. č. 1 Nejvyšší dosažené vzdělání

	18-25	26-49	50+
Základní vzdělání	4	0	42
Středoškolské vzdělání s výučním listem	1	2	50
Středoškolské vzdělání s maturitou	29	6	2
Vyšší odborné vzdělání	3	0	2
Vysokoškolské bakalářské vzdělání	52	24	0
Vysokoškolské vzdělání (Mgr., doktorské...)	11	68	4

Ve věkové skupině 18-25 let má 52 % respondentů nejvyšší dosažené vzdělání bakalářské. Dále v této skupině má 29 % respondentů střední školu s maturitou a 11 % vysokoškolské vzdělání na úrovni magistr a výše. Ve věkové skupině 26-49 naopak převládá počet respondentů s vysokoškolským vzděláním na úrovni magisterského a doktorského studia s 68 % zastoupením. 24 % respondentů v této věkové hranici má bakalářské vysokoškolské vzdělání. Ve věkové skupině 50+ má každý druhý respondent nejvyšší dosažené vzdělání středoškolské s výučním listem.

7.5.2 Motivace ke studiu

Prvních několik otázek dotazníku jsem pomyslně zařadila pod téma motivace ke studiu.

Otázkou „Jak velký vliv na Vás měla rodina při rozhodování se, zda studovat či nestudovat vysokou školu?“ jsem chtěla zjistit, jakou roli hraje názor rodiny na získání vysokoškolského vzdělání. V teoretické části již bylo řečeno, že rodina a rodinné vztahy patří mezi nejdůležitější hodnoty na hodnotovém žebříčku lidí, a proto se jedinec mnohdy v rozhodování nechá ovlivnit požadavky či radami rodičů a příbuzných.

Tab. č. 2 Vliv rodiny na rozhodnutí studovat VŠ (podle věku)

	18-25	26-49	50+
Rozhodující vliv	37	46	22
Vůbec žádný	11	10	60
Vliv měla, ale ne rozhodující	52	44	18

Potvrdilo se, že rodina je silným faktorem, ačkoliv ve věkové skupině 18-25 let převažovala u 52 % dotázaných možnost, že vliv měla, ale ne rozhodující. 37 % respondentů však odpovědělo, že jejich rodina měla rozhodující vliv. Naopak ve věkové skupině 26-49 let převažovala právě odpověď, že rodina měla rozhodující vliv, kdy ji zvolilo 46 % respondentů. Pouze každý desátý účastník dotazníkového šetření zvolil možnost, že na jeho rozhodnutí neměla rodina žádný vliv, zatímco z odpovědí respondentů starších 50 let vyplývá, že rodina nehrála vliv u nadpoloviční většiny z nich.

Nyní se podíváme, jak lidé odpovídali z hlediska jejich dosaženého vzdělání.

Tab. č. 3 Vliv rodiny na rozhodnutí studovat VŠ (podle vzdělání)

	ZŠ	VL	M	VOŠ	Bc.	Mgr.+
Rozhodující vliv	6	10	15	1	26	47
Vůbec žádný	34	9	2	1	32	3
Vliv měla, ale ne rozhodující	6	34	20	3	18	33

U 42 % respondentů s bakalářským vzděláním převažovala možnost „vůbec žádný“ vliv. Na druhou stranu 34 % osob s titulem bakalář a 57 % s minimálně magisterským vzděláním odpovědělo, že rodina měla rozhodující vliv.

Dále jsem se ptala „Jak velký vliv na Vás měli známí při rozhodování se, zda studovat či nestudovat vysokou školu?“ V tomto případě se jedná o vliv známých, přátel, vrstevníků atd. Z odpovědí je evidentní, že známí mají na toto rozhodnutí menší vliv než rodina.

Tab. č. 4 Vliv známých na rozhodnutí studovat VŠ (podle věku)

	18-25	26-49	50+
Rozhodující vliv	9	18	4
Vůbec žádný	36	34	64
Vliv měli, ale ne rozhodující	55	48	32

U věkové skupiny 18-25 let u 55 % respondentů převažovala odpověď, že známí vliv měli, ale ne rozhodující. Tato odpověď převažovala i ve věkové skupině 26-49 u 48 % respondentů. Oproti tomu ve věkové kategorii 50+ zvolilo 64 % respondentů možnost, že známí neměli vůbec žádný vliv. Možnost „rozhodující vliv“ zvolil pouze každý desátý respondent.

Tab. č. 5 Vliv známých na rozhodnutí studovat VŠ (podle vzdělání)

	ZŠ	VL	M	VOŠ	Bc.	Mgr.+
Rozhodující vliv	4	2	3	1	9	12
Vůbec žádný	31	31	13	1	25	33
Vliv měli, ale ne rozhodující	11	20	21	3	42	38

Z hlediska nejvyššího dosaženého vzdělání odpovědělo 67 % respondentů se základním vzděláním, že na jejich rozhodnutí o studiu neměli známí vůbec žádný. Tuto samou možnost zvolilo 58 % respondentů s výučním listem.

Většinou však převažovala odpověď, že známi vliv mají, ale „ne rozhodující“. Tuto možnost zvolilo 57 % absolventů středních škol s maturitou, 60 % absolventů vyšších odborných škol, 55 % bakalářů a 46 % respondentů se vzděláním vyšším.

V následující otázce „Jaký je podle Vás hlavní důvod ke studiu na vysoké škole?“ mě zajímalo, co lidé považují za nejčastější důvod ke studiu na vysoké škole.

Tab. č. 6 Hlavní důvod ke studování vysoké školy (podle věku)

	18-25	26-49	50+
Zájem o obor	9	9	9
Lepší pracovní podmínky či finanční ohodnocení	67	68	50
Lepší postavení ve společnosti	5	13	10
Tlak rodiny či okolí	4	3	13
Osobnostní rozvoj	13	7	18
Jiný	2	0	0

Ve všech věkových skupinách zvolil největší počet respondentů možnost lepší pracovní podmínky či finanční ohodnocení. Ve věkové skupině 18-28 let tuto možnost zvolilo 67 % odpovídajících, ve věku 26-49 let 68 % a ve věkové skupině 50+ polovina respondentů. Druhou nejčastější odpovědí v nejmladší skupině byl osobnostní rozvoj, přičemž tuto možnost zvolilo 13 % z nich, zatímco ve věku 26-49 stejné procento na druhém místě zvolilo lepší postavení ve společnosti. Za nejméně významný důvod považují první dvě věkové skupiny tlak rodiny či okolí, zatímco ve věku 50+ je jím zájem o obor.

Dva respondenti zvolili možnost „jiný“, přičemž jeden z nich se domnívá, že lidi ke studiu vede pouze touha po diplomu, zatímco druhý si myslí, že lidé pokračují ve studiu na vysoké škole, neboť nevědí, co dělat za práci.

Tab. č. 7 Hlavní důvod ke studování vysoké školy (podle vzdělání)

	ZŠ	VL	M	VOŠ	Bc.	Mgr.+
Zájem o obor	7	3	3	1	5	8
Lepší pracovní podmínky či finanční ohodnocení	17	35	19	2	52	60
Lepší postavení ve společnosti	6	3	3	1	7	8
Tlak rodiny či okolí	12	0	4	0	2	2
Osobnostní rozvoj	4	12	8	1	8	5
Jiný	0	0	0	0	2	0

Odpoověď lepší pracovní podmínky či finanční ohodnocení zvolilo 37 % respondentů se základním vzděláním, 66 % s výučním listem, 51 % s maturitou, 68 % absolventů bakalářského vzdělání a 72 % respondentů s minimálně magisterským vzděláním. Středoškoláci dále nejčastěji volili možnost osobnostní rozvoj, který zvolilo i 11 % bakalářů. V kategorii s magisterským či vyšším titulem se 10 % z nich domnívá, že hlavním důvodem ke studiu je zájem o obor a dalších 10 % lepší postavení ve společnosti. Následovala otázka „Pokud jste studoval/a vysokou školu, jaký byl Váš hlavní důvod ke studiu?“ Tou jsem již chtěla zjistit osobní důvody ke studiu těch účastníků šetření, kteří vysokou školu studovali.

Tab. č. 8 Vlastní důvod ke studování vysoké školy (podle věku)

	18-25	26-49	50+
Zájem o obor	24	17	2
Lepší pracovní podmínky či plat	45	47	2
Lepší postavení ve společnosti	6	11	0
Tlak rodiny či okolí	3	7	0
Osobnostní rozvoj	11	14	0
Jiný	2	2	0

Z odpovědí vyplývá, že 49 % respondentů ve věku 18-25 a 48 % ve věku 26-49 zvolilo studium na vysoké škole kvůli lepším pracovním podmínkám či finančnímu ohodnocení. Druhým nejčastějším důvodem v obou věkových skupinách byl zájem o obor, který zvolilo 26 % osob ve věku 18-25 a 17 % ve věku 26-49 let. Nejméně častým důvodem ke studiu byl tlak rodiny či okolí.

Čtyři respondenti zde opět zvolili možnost "jiný," přičemž jejich odpovědi byly:

- baví mě učit se
- studentský život, který je po střední škole lákavější, než jít rovnou do práce
- zachování statusu studenta, oddálení pracovních povinností
- využitelnost oboru v praxi

Tab. č. 9 Vlastní důvod ke studování vysoké školy (podle vzdělání)

	M	VOŠ	Bc.	Mgr.+
Zájem o obor	9	2	16	16
Lepší pracovní podmínky	12	0	40	42
Lepší postavení ve společnosti	2	0	7	8
Tlak rodiny či okolí	4	0	4	2
Osobnostní rozvoj	5	0	7	13
Jiný	0	0	2	2

Z pohledu nejvyššího dosaženého vzdělání respondentů také ve všech kategoriích převažovaly jako hlavní důvod ke studiu lepší pracovní podmínky či finanční ohodnocení. Jako důvod je udalo 38 % držitelů nejvýše maturitního vysvědčení, 53 % absolventů bakalářského studia a 51 % s titulem magisterským či vyšším.

Zájem o obor byl nejčastějším důvodem u 28 % studentů bakalářského studia, 21 % držitelů bakalářského titulu a 19 % absolventů s titulem magistr či vyšší.

7.5.3 Vliv vzdělání na sebehodnocení a vztahy s druhými

Další série otázek se týkala toho, zda hodnotíme sebe a ostatní na základě dosaženého vzdělání, a tedy zda na vysokoškoláky pohlížíme jinak.

Na toto téma jsem nejdříve položila otázku „Vnímáte sami sebe pozitivněji na základě získaného vysokoškolského vzdělání?“ Tou jsem se snažila zjistit, jakou roli hraje absolvování vysoké školy v sebehodnocení v souvislosti s osobnostním rozvojem a seberealizací.

Tab. č. 10 Pozitivnější sebehodnocení u vysokoškoláků (podle věku)

	18-25	26-49	50+
Ano	39	58	4
Ne	24	34	0

Z odpovědí vyplývá, že 62 % lidí ve věku 18-25 se na základě svého vysokoškolského vzdělání hodnotí kladněji. Výsledky ve věkové skupině 26-49 let jsou velmi podobné, přičemž kladněji se na základě dosažení vysokoškolského vzdělání hodnotí 63 % respondentů.

Kladnou odpověď u této otázky zvolilo 74 % absolventů bakalářského studia a 75 % absolventů minimálně magisterského studia.

Otázkou „Ovlivňuje Vaše vnímání druhé osoby to, zda má vysokoškolské vzdělání či nikoliv?“ mě zajímalo, zda lidé hodnotí druhé jinak, pokud mají vysokoškolský diplom.

Tab. č. 11 Vnímání vysokoškoláků (podle věku)

	18-25	26-49	50+
Ano, vysokoškolsky vzdělané hodnotím kladněji	39	30	49
Ano, vysokoškolsky vzdělané hodnotím záporněji	2	2	2
Ne, neovlivňuje	59	68	49

Výsledky prokázali, že 59 % respondentů ve věku 18-25 ostatní podle tohoto kritéria nehodnotí, zatímco 39 % z nich vysokoškoláky hodnotí kladněji.

Vysokoškolské vzdělání jako kritérium hodnocení druhých nevyužívá 68 % respondentů ve věku 26-49, naopak 30 % z nich držitele titulů z vysokých škol hodnotí kladněji. Ve věkové kategorii 50+ je počet odpovědí stejný u možnosti „ne nehodnotím“ a „ano, vysokoškolsky vzdělané hodnotím kladněji.“ Ze všech respondentů odpověděla 2 %, že absolventy vysokých škol hodnotí záporněji.

Tab. č. 12 Vnímání vysokoškoláků (podle vzdělání)

	ZŠ	VL	M	VOŠ	Bc.	Mgr.+
Ano, vysokoškolsky vzdělané hodnotím kladněji	27	19	10	3	33	26
Ano, vysokoškolsky vzdělané hodnotím záporněji	2	1	1	0	1	1
Ne, neovlivňuje	17	33	26	2	42	56

Možnost, že vysokoškolsky vzdělané hodnotí kladněji, zvolilo 59 % respondentů s nejméně základním vzděláním. V ostatních kategoriích však převažovala odpověď „ne, neovlivňuje.“ Tuto možnost zvolilo 62 % respondentů s výučním listem, 70 % absolventů středoškolského vzdělání s maturitou, 55 % bakalářů a 67 % respondentů s magisterským či vyšším titulem.

V otázce „Myslíte si, že výše Vašeho vzdělání ovlivňuje, jak Vás vnímá okolí?“ mě naopak zajímalo, zda se lidé domnívají, že výše jejich vzdělání ovlivňuje způsob, jakým je vnímají druzí.

Tab. č. 13 Vliv vzdělání na to, jak nás vnímají druzí (podle věku)

	18-25	26-49	50+
Ano	66	66	69
Ne	34	34	31

66 % respondentů ve věku 18-25 i 26-49 let věří, že vzdělání ovlivňuje, jak je hodnotí okolí. Ve věkové skupině 50+ je o vlivu úrovně vzdělání na hodnocení druhých přesvědčeno 69 % respondentů.

Tab. č. 14 Vliv vzdělání na to, jak nás vnímají druzí (podle vzdělání)

	ZŠ	VL	M	VOŠ	Bc.	Mgr.+
Ano	33	27	26	4	51	60
Ne	13	26	11	1	25	23

Z pohledu dosaženého vzdělání věří ve vliv vzdělání na to, jak nás vnímá okolí, 72 % odpovídajících s nejvýše základním vzděláním a 70 % účastníků šetření s nejvýše maturitním vysvědčením. S bakalářským titulem je o vlivu vzdělání přesvědčeno 67 % respondentů, s magisterským a vyšším 72 %.

V následující otázce jsem se ptala „Navazujete vztahy lépe a častěji s osobami s nejvyšším dosaženým vzděláním odpovídajícím tomu Vašemu?“ Mým předpokladem bylo, že lidé lépe navazují kontakty s osobami na stejné úrovni vzdělání a touto otázkou jsem chtěla zjistit, jak je tento předpoklad pravdivý.

Tab. č. 15 Vliv vzdělání na navazování vztahů (podle věku)

	18-25	26+	50+
Ano	54	56	75
Ne	46	44	25

Z odpovědí vyplývá, že tato hypotéza platí u nadpoloviční většiny respondentů. Ve věkové skupině 18-25 let možnost ano zvolilo 54 % respondentů a ve skupině 26-49 let ji zvolilo 56 % dotázaných. Ve věkové skupině 50+ odpověď ano převažovala nejvíce, přičemž ji zvolilo 75 % respondentů.

Tab. č. 16 Vliv vzdělání na navazování vztahů (podle vzdělání)

	ZŠ	VL	M	VOŠ	Bc.	Mgr.+
Ano	23	40	20	3	43	56
Ne	23	13	17	2	33	27

Z pohledu nejvyššího dosaženého vzdělání respondentů jsou odpovědi víceméně vyrovnané, u kategorie základního, středního s maturitou a vyššího odborného vzdělání. Největší rozdíl ve zvolených odpovědích byl u držitelů výučních listů, jelikož 75 % z nich odpovědělo, že lépe navazují vztahy s osobami se stejným vzděláním. Tuto možnost zvolilo také 67 % respondentů s minimálně magisterským vzděláním.

7.5.4 Váha vysokoškolského diplomu na pracovním trhu

Další sérii otázek jsem zaměřila na téma významu vysokoškolského diplomu na pracovním trhu. Nejdříve jsem se dotazovala na názory, v nichž jsou zahrnuty odpovědi celého vzorku respondentů. Zatímco poté následovaly otázky na vlastní zkušenosti dotázaných. Z toho důvodu jsou v příslušných tabulkách vynechány odpovědi „jsem nezaměstnaný/jsem student.“

Úvodní z těchto otázek zněla: „Znamená podle vás vysokoškolský diplom jednoznačně lepší uplatnění na trhu práce?“

Tab. č. 17 Vliv diplomu na uplatnění na trhu (podle věku)

	18-25	26-49	50+
Ano	43	38	81
Ne	57	62	19

U prvních dvou věkových skupin převažovala odpověď, že diplom z vysoké školy nemusí jednoznačně znamenat lepší uplatnění na trhu práce. Tuto možnost zvolilo ve věku 18-25 let 57 % a ve věku 26-49 let 62 % respondentů. Naopak 81 % starších 50 let se domnívá, že vysokoškolské vzdělání jednoznačně lepší uplatnění na trhu práce znamená.

Tab. č. 18 Vliv diplomu na uplatnění na trhu (podle vzdělání)

	ZŠ	VL	M	VOŠ	Bc.	Mgr.+
Ano	31	39	15	4	37	36
Ne	15	14	22	1	39	47

Možnost „ano“ v té samé otázce volilo 67 % respondentů, jejichž nejvyšší dosažené vzdělání je základní, 74 % osob s výučním listem a 80 % absolventů vyšších odborných škol. Naopak možnost „ne“ zvolilo 59 % respondentů s maturitním vzděláním, 51 % bakalářů a 57 % odpovídajících s minimálně magisterským titulem.

Dále jsem se ptala, zda vysokoškolský diplom znamená „jednoznačně vyšší platové ohodnocení.“

Tab. č. 19 Vliv diplomu na finanční ohodnocení (podle věku)

	18-25	26	50+
Ano	41	31	44
Ne	59	69	56

I zde se většina respondentů z prvních dvou věkových skupin domnívá, že nikoliv. Ve věku 18-25 tuto odpověď zvolilo 59 % z nich, ve věku 26-49 let 69 % a ve skupině osob starších padesáti let 56 % lidí.

Tab. č. 20 Vliv diplomu na finanční ohodnocení (podle vzdělání)

	ZŠ	VL	M	VOŠ	Bc.	Mgr.
Ano	13	30	12	3	32	26
Ne	33	23	25	2	44	57

Z pohledu nejvyššího dosaženého vzdělání převažovala záporná odpověď u 72 % respondentů se základním vzděláním, 68 % respondentů s maturitou, 58 % držitelů bakalářského titulu a 69 % absolventů s minimálně magisterským titulem.

O jednoznačném vlivu diplomu na finanční ohodnocení v zaměstnání je přesvědčeno 57 % respondentů s výučním listem a 60 % s vyšším odborným vzděláním.

Následující otázka zněla, zda si respondenti myslí, že „vysokoškolský diplom znamená větší ochranu před nečekanou ztrátou zaměstnání.“ Tento bod dotazníku vycházel z předpokladu, že dojde-li ve firmě k potřebě propouštění zaměstnanců, např. z důvodu finanční krize, absolventi vysokých škol mají větší pravděpodobnost, že si své místo spíše udrží oproti méně vzdělaným kolegům.

Tab. č. 21 Vliv diplomu na udržení zaměstnání (podle věku)

	18-25	26-49	50+
Ano	38	33	38
Ne	62	67	62

Z odpovědí však vyplývá, že většina respondentů nevěří, že vysokoškolský diplom poskytuje větší ochranu před ztrátou zaměstnání. Odpověď ne volilo 62 % lidí ve věku 18-25 let, 67 % ve věku 26-49 a 62 % osob starších padesáti let.

Jen 36 % všech respondentů se domnívá, že tuto ochranu vysokoškolské vzdělání zaručuje.

Tab. č. 22 Vliv diplomu na udržení zaměstnání (podle vzdělání)

	ZŠ	VL	M	VOŠ	Bc.	Mgr.+
Ano	25	20	13	2	22	27
Ne	21	33	24	3	54	56

Pouze respondenti, jejichž nejvyšší dosažené vzdělání je základní, věří, že vysokoškolský diplom poskytuje větší ochranu před ztrátou zaměstnání. V ostatních kategoriích převládala záporná odpověď.

Otázkou „Myslíte si, že již absolventi bakalářského studia mají na pracovním trhu výhodnější podmínky?“ mě zajímalo, zda si lidé myslí, že lepšího zaměstnání či vyššího finančního ohodnocení mohou dosáhnout již absolventi bakalářského studia, nebo zda tyto výhody poskytuje až minimálně magisterský titul.

Tab. č. 23 Výhody bakalářského titulu na pracovním trhu (podle věku)

	18-25	26-49	50+
Ano	60	50	94
Ne, výhod dosahují až absolventi magisterských programů	40	50	6

Výsledky prokázaly, že většina lidí věří ve výhodnější podmínky na pracovním trhu již na bakalářské úrovni.

Ve věku 18-25 let možnost „ano“ zvolilo 60 % osob, odpovědi respondentů ve věkové skupině 26-49 let byly vyrovnané, ale až 94 % účastníků dotazníkového šetření ve věku 50+ je přesvědčeno, že již bakalářský titul poskytuje výhodnější podmínky na pracovním trhu.

Tab. č. 24 Výhody bakalářského titulu na pracovním trhu (podle vzdělání)

	ZŠ	VL	M	VOŠ	Bc.	Mgr.+
Ano	34	50	25	4	50	41
Ne, výhod dosahují až absolventi magisterských programů	12	3	12	1	26	42

Názor, že již bakalářský titul poskytuje svým držitelům zvýhodnění, převažoval i ve většině kategoriích podle nejvyššího dosaženého vzdělání. Nejvíce jsou o tom přesvědčeni držitelé výučních listů, kdy celých 94 % z nich volilo možnost „ano.“ Tuto možnost volilo 68 % středoškolsky vzdělaných s maturitou a 66 % absolventů bakalářského studia.

Pouze držitelé minimálně magisterských titulů se spíše domnívají, že až právě magisterské vzdělání poskytuje lepší podmínky na pracovním trhu. Tuto možnost zvolilo 51 % respondentů této kategorie.

V další otázce jsem se respondentů ptala, zda při hledání práce zažili někdy „nějaká omezení na základě svého vzdělání.“ Mým cílem zjistit, jakým způsobem může výše vzdělání limitovat jedince při hledání zaměstnání. Z odpovědí vyplývá, že většina respondentů se na základě svého vzdělání s problémem nesetkala.

Tab. č. 25 Omezení při hledání práci na základě vzdělání (podle věku)

	18-25	26-49	50+
Ano, nebyl/a jsem dostatečně kvalifikovaný	31	20	44
Ano, byl/a jsem překvalifikovaný/á	4	13	25
Ne	47	64	31

Ve věkové skupině 18-25 let 57 % respondentů žádné omezení při hledání zaměstnání nezažilo, zatímco 38 % z nich odpovědělo, že jim chyběla kvalifikace a naopak pouze 5 % respondentů v této skupině mělo problém s překvalifikací. 66 % účastníků šetření ve věku 26-49 let nikdy problém s hledáním zaměstnání na základě svého vzdělání nemělo, 21 % z nich mělo pro nějaké zaměstnání nedostatečnou kvalifikaci, zatímco 13 % respondentů v tomto věku zažilo překvalifikovanost. Nedostatečnou kvalifikaci vypovědělo 44 % respondentů starších 50 let, naopak překvalifikovanost zažila čtvrtina z nich.

Tab. č. 26 Omezení při hledání práce na základě vzdělání (podle vzdělání)

	ZŠ	VL	M	VOŠ	Bc.	Mgr.+
Ano, nebyl jsem dostatečně kvalifikovaný	27	12	13	2	24	17
Ano, byl/a jsem překvalifikovaný/á	0	4	1	1	15	21
Ne	9	34	19	2	33	45

Nedostatečnou kvalifikaci na zaměstnání, o které se někdy ucházeli vypovědělo 75 % respondentů se základním vzděláním a 39 % absolventů středních škol s maturitou. S omezením při hledání práce nemělo problém 46 % absolventů bakalářského studia, avšak 33 % z nich na zaměstnání nebyli kvalifikováni dostatečně. 21 % respondentů této kategorie se domnívá, že na zaměstnání byli překvalifikováni. Mezi držiteli alespoň magisterského titulu je 25 % respondentů, kteří zažili překvalifikovanost. Naopak 54 % z nich odpovědělo, že je jejich vzdělání nikdy nelimitovalo.

Dále jsem se v dotazníku snažila zjistit, zda pracující respondenti shledávají své současné zaměstnání odpovídající, vzhledem ke své vzdělanostní kvalifikaci.

Tab. č. 27 Práce na pozici odpovídající kvalifikaci (podle věku)

	18-25	26-49	50+
Ano	42	57	50
Ne, moji pozici by mohl zastávat méně kvalifikovaný člověk	22	29	18
Ne, moji pozici by mohl zastávat více kvalifikovaný člověk	8	11	5

Z odpovědí vyplývá, že 58 % osob ve věku 18-25 let pracuje na pozici odpovídající jejich vzdělání. 31 % respondentů této skupiny se však domnívá, že jsou na svou pozici překvalifikováni. Pouze 11 % z nich je toho názoru, že na svou pozici nejsou dostatečně kvalifikováni. Ve věkové skupině 26-49 let vypovědělo 59 % osob, že jsou se svou pozicí spokojeni. I v této věkové kategorii se však objevila překvalifikovanost, a to u 30 % z nich, zatímco 11 % věří, že jejich kvalifikace je nedostatečná. Více než polovina respondentů starších 50 let, konkrétně 68 % z nich, věří, že pracují na pozici, která odpovídá jejich vzdělání.

Tab. č. 28 Práce na pozici odpovídající vzdělání (podle vzdělání)

	ZŠ	VL	M	VOŠ	Bc.	Mgr.+
Ano	33	19	5	2	34	56
Ne, moji pozici by mohl zastávat méně kvalifikovaný člověk	0	16	6	2	25	20
Ne, moji pozici by mohl zastávat více kvalifikovaný člověk	3	1	7	0	7	6

Z odpovědí na základě vzdělání můžeme vyčíst, že 52 % respondentů s bakalářským vzděláním věří, že pracují na pozici, která odpovídá jejich kvalifikaci, naopak 38 % z nich se domnívá, že jsou na svou pozici překvalifikovaní. Překvalifikovanost dále vypovědělo 24 % držitelů magisterských či vyšších titulů, zatímco 68 % z nich pracuje na pozici, která jejich vzdělání odpovídá. O své překvalifikovanosti je také přesvědčeno 44 % držitelů výučních listů.

Otázkou „Jste spokojený/á s výší svého finančního ohodnocení vzhledem k úrovni Vašeho vzdělání?“ jsem chtěla zjistit, zda finanční ohodnocení v současném zaměstnání respondentů odpovídá podle jejich názoru úrovni dosaženého vzdělání.

Tab. č. 29 Spokojenost s výší finančního ohodnocení (podle věku)

	18-25	26-49	50+
Ano, moje finanční ohodnocení odpovídající	41	47	62
Ano, moje finanční ohodnocení je nadprůměrné	11	14	2
Ne, moje finanční ohodnocení je nedostačující	20	36	9

Ve věkové skupině 18-25 let 57 % respondentů věří, že jejich finanční ohodnocení odpovídá jejich kvalifikaci. U 15 % respondentů se objevila odpověď, že je jejich ohodnocení nadprůměrné, zatímco 28 % respondentů v této skupině se vzhledem ke svému vzdělání cítí podhodnocení. V druhé věkové skupině převažuje odpověď „můj plat je odpovídající“ u 48 % osob, zatímco 14 % respondentů je toho názoru, že je jejich ohodnocení lepší, než je průměr.

Naopak 37 % respondentů je s výší svého finančního ohodnocení nespokojeno. Ve věkové skupině 50+ shledává své finanční ohodnocení 85 % respondentů přiměřené.

Tab. č. 30 Spokojenost s výší finančního ohodnocení (podle vzdělání)

	ZŠ	VL	M	VOŠ	Bc.	Mgr.+
Ano, můj plat je odpovídající	31	30	11	4	31	43
Ano, můj plat je nadprůměrný	0	1	2	0	11	13
Ne, můj plat je nedostačující	5	5	5	0	24	26

Mezi respondenty, jež absolvovali bakalářské vzdělání, je 47 % z nich přesvědčeno, že je jejich finanční ohodnocení odpovídající. 36 % respondentů této kategorie věří, že je jejich plat nedostačující, zatímco 17 % respondentů se domnívá, že mají nadprůměrné finanční ohodnocení vzhledem ke svému vzdělání. Na úrovni magisterského a vyššího vzdělání je se svým finančním ohodnocením spokojeno 52 % respondentů, 32 % respondentů se cítí podhodnoceno, zatímco 16 % zvolilo možnost, že je jejich finanční ohodnocení nadprůměrné.

V otázce „Jste spokojený/á se svými pracovními podmínkami vzhledem k úrovni Vašeho vzdělání?“ bylo mým cílem zjistit, zda zaměstnaní respondenti shledávají své pracovní podmínky odpovídající svému vzdělání. Z výsledků vyplývá, že většina z nich se svými pracovními podmínkami spojena je.

Tab. č. 31 Spokojenost s pracovními podmínkami (podle věku)

	18-25	26-49	50+
Ano, podmínky jsou odpovídající	48	60	53
Ano, podmínky jsou nadprůměrné	12	20	11
Ne, podmínky jsou nedostačující	12	17	9

Ve věkové skupině 18-25 let je spokojeno 67 % respondentů, zatímco 17 % z nich považuje své pracovní podmínky za neuspokojivé.

Za odpovídající shledává své pracovní podmínky 62 % osob ve věku 26-49 let, naopak 18 % z nich si myslí, že jsou jejich pracovní podmínky nedostačující. U osob starších 50 let je respondentů spokojených se svými pracovními podmínkami 73 %.

Tab. č. 32 Spokojenost s pracovními podmínkami (podle vzdělání)

	ZŠ	VL	M	VOŠ	Bc.	Mgr.+
Ano, podmínky jsou odpovídající	34	19	9	4	43	52
Ano, podmínky jsou nadprůměrné	2	10	6	0	8	17
Ne, podmínky jsou nedostačující	0	7	3	0	15	13

Z hlediska dosaženého vzdělání za odpovídající své pracovní podmínky považuje 94 % respondentů s ukončeným základním vzděláním, 53 % držitelů výučních listů a 50 % absolventů středních škol s maturitou. V kategorii respondentů s bakalářským vzděláním z odpovědí vyplývá, že 65 % z nich má ve svém zaměstnání odpovídající pracovní podmínky, zatímco 23 % respondentů této kategorii je považuje za nedostatečné.

Kladnou odpověď zvolilo 63 % respondentů z kategorie magisterského a vyššího vzdělání, 21 % z nich je přesvědčeno, že jsou jejich pracovní podmínky nadprůměrné a 16 % respondentů z této kategorie vyjádřilo nespokojenost.

7.5.5 Hodnota vysokoškolského diplomu

Posledním pomyslným tématem položených otázek byla obecná hodnota vysokoškolského diplomu, přičemž jsem se dotazovala na hodnotu diplomu v závislosti na oboru a konečně, zda se hodnota diplomu z vysoké školy nějakým způsobem mění.

Otázkou „Jak důležité je podle vás vysokoškolské vzdělání?“ jsem chtěla zjistit, jakou roli veřejnost přikládá vysokoškolskému vzdělání v úspěchu jedince ve společnosti.

Tab. č. 33 Význam vysokoškolského vzdělání (podle věku)

	18-25	26-49	50+
Velmi důležité: hraje hlavní roli v úspěchu jedince ve společnosti	6	9	31
Spíše důležité: hraje svou roli, ale není hlavním faktorem	87	77	40
Spíše nedůležité: hraje minimální či žádnou roli	7	14	29

Z odpovědí vyplývá, že většina lidí považuje vysokoškolské vzdělání za důležité, nikoliv však za rozhodující. Tuto možnost zvolilo 87 % respondentů ve věku 18-25 let a 77 % ve věku 26-49. Pouhých 6 % osob v první věkové skupině a 9 % v druhé se domnívá, že vysokoškolské vzdělání má zásadní roli. Odpovědi u lidí starších 50 let byly víceméně vyrovnané, přičemž o zásadní roli vysokoškolského vzdělání je přesvědčeno 31 % z nich, stejné procento respondentů se domnívá, že je spíše nedůležité a naopak 38 % z nich věří, že je spíše důležité.

17 % všech respondentů je toho názoru, že vysokoškolské vzdělání v životě jedince hraje minimální či žádnou roli.

Tab. č. 34 Význam vysokoškolského vzdělání (podle vzdělání)

	ZŠ	VL	M	VOŠ	Bc.	Mgr.+
Velmi důležité: hraje hlavní roli v úspěchu jedince ve společnosti	15	16	4	0	3	8
Spíše důležité: hraje svoji roli, ale není hlavní faktorem úspěchu jedince	17	23	29	2	66	67
Spíše nedůležité: hraje minimální či žádnou roli	14	14	4	3	7	8

Odpověď, že je vysokoškolské vzdělání spíše důležité, ale není hlavním faktorem úspěchu jedince, převažovala ve skoro všech kategoriích podle nejvyššího dosaženého vzdělání respondentů. Za spíše důležité jej považuje 47 % respondentů se základním vzděláním, 43 % s výučním listem a až 81 % s maturitou.

Na úrovni vysokoškolského vzdělání, tuto možnost zvolilo 87 % absolventů bakalářského studia a 81 % absolventů alespoň magisterského studia. Naopak nejnižší roli vysokoškolskému vzdělání přikládá 30 % respondentů se základním vzděláním a 33 % respondentů s výučním listem. Mezi vysokoškoláky roli vysokoškolského vzdělání za spíše nedůležité považuje 9 % respondentů s bakalářským vzděláním a 10 % s magisterským a vyšším.

Předposlední otázka dotazníku zněla: „Myslíte si, že má vysokoškolský diplom stejnou hodnotu neohledně na obor?“ Mým cílem zde bylo zjistit, zda dle respondentů vystudovaný obor ovlivňuje hodnotu vysokoškolského diplomu či nikoliv.

Tab. č. 35 Hodnota diplomu nezávisí na oboru (podle věku)

	18-25	26-49	50+
Ano	10	8	44
Ne, hodnota diplomu se různí dle oboru	90	92	56

Naprostá většina, tedy 90 % respondentů ve věkové skupině 18-25 let, věří, že vystudovaný obor hraje roli v hodnotě diplomu.

Výsledky byly podobné i u osob ve věku 26-49 let, kde se 92 % z nich domnívá, že hodnota diplomu závisí na vystudovaném oboru. O tom, že vystudovaný obor má vliv na hodnotu diplomu, jsou méně přesvědčení účastníci šetření starší padesáti let.

Dohromady se pouze 21 % všech respondentů domnívá, že vystudovaný obor hodnotu diplomu nijak neovlivňuje.

Tab. č. 36 Hodnota diplomu nezávisí na oboru (podle věku)

	ZŠ	VL	M	VOŠ	Bc.	Mgr.+
Ano	18	26	4	4	4	6
Ne, hodnota diplomu se různí dle oboru	28	27	33	1	72	77

Názor, že vystudovaný obor ovlivňuje hodnotu vysokoškolského diplomu převažuje i ve většině kategorií dle dosaženého vzdělání. U respondentů se středoškolským vzděláním s maturitou tuto možnost volilo 89 % dotázaných, na úrovni bakalářského vzdělání 95 % osob a mezi absolventy magisterského a vyššího vzdělání 93 %. Pouze držitelé výučních listů na tuto otázku odpověděli téměř nerozhodně.

Závěrečná otázka dotazníku „Vnímáte nějaké změny v hodnotě vysokoškolského diplomu?“ měla za cíl zjistit, zda se dle mínění veřejnosti hodnota diplomů nějakým způsobem mění.

Tab. č. 37 Změny v hodnotě vysokoškolského diplomu (podle věku)

	18-25	26-49	50+
Ne	21	20	56
Ano, jeho hodnota se zvyšuje	5	5	6
Ano, jeho hodnota se snižuje	74	75	38

Z odpovědí vyplývá, že česká veřejnost vnímá snižující se hodnotu vysokoškolských diplomů. Je o tom přesvědčeno 74 % respondentů ve věku 18-25 let a 75 % ve věku 26-49. Na druhou stranu 56 % lidí ve věkové skupině 50+ žádné změny v hodnotě diplomu nevnímá.

Tab. č. 38 Změny v hodnotě vysokoškolského diplomu (podle vzdělání)

	ZŠ	VL	M	VOŠ	Bc.	Mgr.+
Ne	28	30	11	1	15	12
Ano, jeho hodnota se zvyšuje	4	3	3	0	3	3
Ano, jeho hodnota se snižuje	14	20	23	4	58	68

Z odpovědí na tuto otázku s přihlédnutím k nejvyššímu dosaženému vzdělání respondentů vyplývá, že 61 % odpovídajících se základním vzděláním nevnímá žádné změny v hodnotě vysokoškolského vzdělání. Tuto odpověď zvolilo i 57 % respondentů s výučním listem.

V ostatních kategoriích převažuje odpověď, že se hodnota vysokoškolského vzdělání snižuje. Středoškolsky vzdělaných s maturitou tuto možnost zvolilo 62 %, z vysokoškolsky vzdělaných je o snižující se hodnotě diplomů přesvědčeno 76 % absolventů bakalářského studia a 82 % držitelů magisterského či vyššího titulu.

Celkově se pouze 5 % všech respondentů domnívá, že se hodnota vysokoškolského vzdělání zvyšuje.

7.6 Shrnutí

Hlavním cílem této bakalářské práce bylo zjistit, jakou hodnotu přiřkládají v současnosti Češi vysokoškolskému vzdělání. Potřebná data byla sesbírána pomocí anonymního internetového dotazníku, který vyplňovali náhodní plnoletí jedinci, nehledě na místo bydliště. V analýze byl brán ohled na věk a nejvyšší dosažené vzdělání respondentů. Přestože v každé věkové skupině bylo alespoň sto respondentů, v kategoriích nejvyššího dosaženého vzdělání jsem stejné rovnováhy v počtu odpovědí nedosáhla. Proto si myslím, že výsledky této bakalářské práce nelze považovat za jednoznačně obecně platné. Přesto věřím, že díky rovnovážnému počtu respondentů v jednotlivých věkových skupinách mají výsledky alespoň minimální vypovídající hodnotu.

Odpovědi na předem stanovené výzkumné otázky vedly ke stanovení předpokladů, jež se vyhodnocením dotazníku potvrdily či nikoliv.

Prvním předpokladem bylo, že česká veřejnost obecně přiřkládá vysokoškolskému vzdělání vysokou hodnotu. Tento předpoklad se částečně potvrdil, neboť většina respondentů s vysokoškolským vzděláním vypověděla, že sami sebe na základě svého vzdělání hodnotí pozitivněji a také lépe navazují vztahy s lidmi, kteří mají stejnou úroveň vzdělání. Na druhou stranu, z šetření vyplývá, že veřejnost většinou nehodnotí vysokoškolsky vzdělané kladněji na základě jejich diplomu a v otázce na hodnotu vzdělání většina respondentů zvolila možnost, že je vzdělání důležité, avšak nehraje zásadní roli v životě. Tento výsledek souvisí s odpověďmi na otázky týkající se uplatnění diplomu na pracovním trhu, ze kterých vyplývá, že lidé spíše nevěří, že by vzdělání z vysoké školy jednoznačně zaručovalo lepší pozici.

Dále bylo předpokládáno, že hodnota, kterou jedinec přiřkládá vysokoškolskému vzdělání, je vyšší u těch, kteří mají vysoké vzdělání. Můžeme říct, že tento předpoklad se zcela nepotvrdil. Podle odpovědí na význam vzdělání absolventi vysokých škol sice věří, že vysokoškolské vzdělání je důležité, zcela rozhodující roli mu však přisoudilo jen 7 % z nich. Tato možnost získala větší podíl odpovědí u respondentů se základním vzdělání a s výučním listem. Podobně tito respondenti častěji věří v jednoznačně lepší uplatnění na trhu u držitelů vysokoškolských diplomů, zatímco vysokoškoláci častěji odpovídali, že jednoznačně lepší uplatnění diplom nezaručuje.

Třetím předpokladem bylo, že respondenti z nejmladší věkové skupiny 18-25 přikládají vzdělání vyšší hodnotu, než starší věkové skupiny. Ani zde nemůžeme říct, že by se předpoklad potvrdil. Většina respondentů této věkové skupiny nepřisuzuje vysokoškolskému vzdělání zásadní roli. Naopak věková skupina 26-49 a především 50+ považuje vysoké vzdělání za důležitější. Také v lepší uplatnění na trhu na základě vysokoškolského diplomu více věří respondenti z věkové skupiny starších padesáti let oproti nejmladším respondentům. Z výsledků dále vyplývá, že je méně lidí ve věku 18-25 přesvědčeno o vlivu vzdělání na naše vnímání druhých v porovnání s odpovídajícími v dalších dvou věkových skupinách.

Posledním stanoveným předpokladem bylo, že většina Čechů věří, že vysokoškolské vzdělání zaručuje lepší profesní uplatnění a vyšší finanční ohodnocení. Tato hypotéza se nepotvrdila, jelikož v souvisejících otázkách převažovala odpověď, že vysokoškolské vzdělání nezaručuje lepší profesní uplatnění a vyšší finanční ohodnocení. Pouze ve věkové kategorii 50+ let se respondenti domnívají, že lepší uplatnění na trhu diplom zaručuje, nikoliv však vyšší finanční ohodnocení. Na druhou stranu si většina dotázaných myslí, že lidé studují vysokou školu především kvůli šanci na lepší uplatnění na pracovním trhu, což byl také přední důvod ke studiu u respondentů s vysokoškolským vzdělání. Z výsledků se proto nejspíš dá vyvodit, že ačkoliv veřejnost věří ve zvýhodnění, která může vzdělání z vysoké školy poskytnout, většina si je vědoma i toho, že je diplom nemůže zaručit.

Obecně můžeme říci, že výsledky dotazníkového šetření předpoklady stanovené na začátku praktické části spíše nepotvrdily. Nutno však podotknout, že odpovědi jsou vázané na vybraný vzorek respondentů a je zcela možné, že jiný vzorek by mohl naše stanovené předpoklady naopak potvrdit.

Závěr

Na závěr můžeme říct, že vyhodnocení dotazníkového šetření prokázalo, že hodnota, kterou česká veřejnost přikládá vysokoškolskému vzdělání, je relativně vysoká a většina lidí věří, že hraje silnou roli v osobním i profesním životě, nikoliv však zásadní.

Viděli jsme, že výše vzdělání má u mnohých vliv na to, jakým způsobem hodnotí sami sebe a své okolí a také věří, že výše jejich vzdělání ovlivňuje, jak okolí hodnotí je. Vedle toho také vzdělání může ovlivnit, s kým lidé lépe navazují vztahy.

Zajímavé je, že z odpovědí na motivace ke studiu vyplynulo, že většina lidí skutečně studovalo či studuje vysokou školu za účelem lepších podmínek na pracovním trhu. Relativně malý počet respondentů zvolilo jako hlavní důvod ke studiu na vysoké škole zájem o obor nebo osobnostní rozvoj. Potvrdilo se tím, že smysl vysokoškolského vzdělání lidé vnímají především jako investici do lidského kapitálu, jak bylo zmíněno v teoretické části této práce. Na druhou stranu většina respondentů si byla vědoma toho, že vzdělání nezaručuje výhody na trhu práce stoprocentně, spíše šance na ně pouze zvyšuje. Výsledky také ukázaly, že ačkoliv mnozí dotázaní vysokoškoláci jsou spokojeni se svou pozicí a finančním ohodnocením za práci, kterou vykonávají, někteří z nich vypověděli, že si na svou pozici připadají překvalifikovaní. Je proto evidentní, že ne vždy se investice do vzdělání setkají s odpovídající návratností.

Dotazníkové šetření také prokázalo, že většina lidí vnímá postupně se snižující hodnotu vysokoškolského vzdělání a diplomu přikládá různou hodnotu na základě vystudovaného oboru.

Výsledky dotazníkového šetření ovšem nelze považovat za zcela vypovídající odraz skutečnosti, jelikož byl dotazník vyplněn relativně malým počtem lidí s výučním listem a absolventů vyšších odborných škol, v porovnání s držiteli maturitního vysvědčení a diplomů z vysokých škol. Pokud bychom chtěli dosáhnout obecně platných výsledků, bylo by vhodné mít nejen větší vzorek respondentů, ale také vyrovnaný počet odpovídajících v jednotlivých kategoriích podle nejvyšší dosažené úrovně vzdělání. Zajímavým námětem na případné pokračování tohoto téma by mohl být bližší pohled na důvody, které způsobují, že se v očích veřejnosti snižuje hodnota vysokoškolského vzdělání, a také kterým oborům přikládáme vyšší hodnotu.

Seznam použitých informačních zdrojů

BARTÁK, Jan. Aktuální problémy vzdělávání a rozvoje zaměstnanců v organizacích. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2015. ISBN 978-80-7452-113-3.

BROŽOVÁ, Dagmar. Společenské souvislosti trhu práce. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-16-4.

DVOŘÁČKOVÁ, Jana. Politika a každodennost na českých vysokých školách: etnografické pohledy na vzdělávání a výzkum. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2014. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-171-8.

DVOŘÁKOVÁ, Markéta. Základní učebnice pedagogiky. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5039-2.

FĚRTEK, Tomáš. Co je nového ve vzdělávání. Praha: Nová beseda, 2015. Co je nového. ISBN 978-80-906089-2-4.

HAMPLOVÁ, Dana a Tomáš KATRŇÁK, ed. Na vzdělání záleží: jak vzdělanostní rozdíly ovlivňují osudy lidí v české společnosti. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2018. Sociologická řada. ISBN 978-80-7325-457-5.

KELLER, Jan a Lubor HRUŠKA TVRDÝ. Vzdělanostní společnost?: chrám, výtah a pojišťovna. Praha: Sociologické nakladatelství, 2008. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-86429-78-6.

KELLER, Jan a Petr NOVOTNÝ. Úvod do filozofie, sociologie a psychologie: nové pohledy společenských věd: učebnice pro studenty gymnázií a zájemce o vysokoškolské humanitní vzdělávání. Ilustroval Vladimír RENCÍN. Liberec: Dialog, 2008. ISBN 978-80-86761-81-7.

JANDOUREK, Jan. Sociologický slovník. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-535-0.

JŮVA, Vladimír. Stručné dějiny pedagogiky. 4. rozš. vyd. Brno: Paido, 1997. ISBN 80-85931-43-5.

KOLÁŘ, Zdeněk. Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3710-2.

KOMÁREK, Stanislav. Evropa na rozcestí. Praha: Academia, 2015. ISBN 978-80-200-2510-4.

LANGER, Tomáš, ed. Efektivní vzdělávání pro trh práce: sborník z konference konané dne 25. listopadu 2010 v Praze. Praha: Asociace institucí vzdělávání dospělých ČR, 2011. ISBN 978-80-904531-1-1.

LÉVY, Pierre. Kyberkultura: zpráva pro Radu Evropy v rámci projektu "Nové technologie: kulturní spolupráce a komunikace". V Praze: Karolinum, 2000. ISBN 80-246-0109-5.

LIESSMANN, Konrad Paul. Teorie nevzdělanosti: omyly společnosti vědění. Praha: Academia, 2008. XXI. století. ISBN 978-80-200-1677-5.

LYONS, Pat a Rita KINDLEROVÁ, ed. 47 odstínů české společnosti. Přeložil Viktor JANIŠ, přeložil Jan MORÁVEK. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2015. ISBN 978-80-7330-280-1.

PETRUSEK, Miloslav a Jiří FIALA. Společnost a kultura: sociologické úvahy a eseje. Praha [i.e. Břeclav]: Malovaný kraj, 2012. Knihovna Ceny Nadace Dagmar a Václava Havlových VIZE 97. ISBN 978-80-904956-5-4.

PRŮCHA, Jan. Moderní pedagogika. Šesté, aktualizované a doplněné vydání. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1228-7.

PRUDKÝ, Libor, Petr PABIAN a Karel ŠIMA. České vysoké školství: na cestě od elitního k univerzálnímu vzdělávání 1989-2009. Praha: Grada, 2010. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-3009-7.

VÁGNEROVÁ, Marie. Obecná psychologie: dílčí aspekty lidské psychiky a jejich orgánový základ. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3268-1.

VÁGNEROVÁ, Marie. Základy psychologie. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0841-3.

Elektronické zdroje

Vývoj vysokých škol. Digital Library, Faculty of Arts, MU [online]. Copyright © 2015 [cit. 01.07.2019]. Dostupné z: <https://digilib.phil.muni.cz/handle/11222.digilib/112519>

Boloňský proces, MŠMT ČR. MŠMT ČR [online]. Copyright © 2013 [cit. 01.07.2019]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/bolonsky-proces-2>

Seznam příloh

Příloha 1 – Anonymní dotazník

Příloha 1 - Anonymní dotazník
Hodnota vysokoškolského vzdělání

1. Věk

- a) 18-25
- b) 26-49
- c) 50+

2. Vaše nejvyšší dosažené vzdělání

- a) Základní vzdělání
- b) Střední s výučním listem
- c) Středoškolské s maturitou
- d) Vysokoškolské
- e) Vyšší odborné
- f) Jiné...

3. Jak velký vliv na Vás měla rodina při rozhodování se, zda studovat či nestudovat vysokou školu?

- a) Rozhodující vliv
- b) Vůbec žádný
- c) Vliv měla, ale ne rozhodující

4. Jak velký vliv na Vás měli známí při rozhodování se, zda studovat či nestudovat vysokou školu?

- a) Rozhodující vliv
- b) Vůbec žádný
- c) Vliv měli, ale ne rozhodující

5. Jaký je podle Vás hlavní důvod ke studiu na vysoké škole?

- a) Zájem o obor
- b) Lepší pracovní podmínky či finanční ohodnocení
- c) Lepší postavení ve společnosti
- d) Tlak rodiny či okolí
- e) Osobnostní rozvoj
- f) Jiný...

6. Pokud jste vystudoval/a vysokou školu, jaký byl Váš hlavní důvod ke studiu?

- a) Zájem o obor
- b) Lepší pracovní podmínky či finanční ohodnocení
- c) Lepší postavení ve společnosti
- d) Tlak rodiny či okolí
- e) Osobnostní rozvoj
- f) Nemám VŠ vzdělání
- g) Jiný...

7. Vnímáte sami sebe pozitivněji na základě získaného vysokoškolského vzdělání?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nemám VŠ vzdělání

8. Ovlivňuje Vaše vnímání druhé osoby to, zda má vysokoškolské vzdělání či nikoliv?

- a) Ano, vysokoškolsky vzdělané hodnotím kladněji
- b) Ano, vysokoškolsky vzdělané hodnotím záporněji
- c) Ne, neovlivňuje

9. Myslíte si, že výše Vašeho vzdělání ovlivňuje, jak Vás vnímá okolí?

- a) Ano
- b) Ne

10. Řekl/a byste, že lépe a častěji navazujete vztahy s osobami s nejvyšším dosaženým vzděláním odpovídajícím tomu Vašemu?

- a) Ano
- b) Ne

11. Znamená podle vás vysokoškolský diplom jednoznačně lepší uplatnění na trhu práce?

- a) Ano
- b) Ne

12. Znamená podle vás vysokoškolský diplom jednoznačně vyšší platové ohodnocení?

- a) Ano
- b) Ne

13. Myslíte si, že vysokoškolským diplomem znamená větší ochranu před nečekanou ztrátou zaměstnání?

- a) Ano
- b) Ne

14. Myslíte si, že již absolventi bakalářského studia mají na pracovním trhu výhodnější podmínky?

- a) Ano
- b) Ne, výhod dosahují až absolventi magisterských programů

15. Zažil/a jste někdy při hledání práce nějaká omezení na základě svého vzdělání?

- a) Ano, nebyl/a jsem dostatečně kvalifikovaný/á
- b) Ano, byl/a jsem překvalifikovaný/á
- c) Ne
- d) Zatím jsem práci nehledal/a

16. Pracujete v současnosti na pozici, která odpovídá Vašemu nejvyššímu dosaženému vzdělání?

- a) Ano
- b) Ne, moji pozici by mohl zastávat méně kvalifikovaný člověk
- c) Ne, moji pozici by mohl zastávat více kvalifikovaný člověk
- d) V současnosti jsem nezaměstnaný/jsem student

17. Jste spokojený/á s výší svého finančního ohodnocení vzhledem k úrovni Vašeho vzdělání?

- a) Ano, výše mého finančního ohodnocení je odpovídající
- b) Ano, výše mého finančního ohodnocení je nadprůměrná
- c) Ne, výše mého finančního ohodnocení je nedostačující
- d) V současnosti jsem nezaměstnaný/jsem student

18. Jste spokojený/á se svými pracovními podmínkami vzhledem k úrovni Vašeho vzdělání?

- a) Ano, moje pracovní podmínky jsou odpovídající
- b) Ano, moje pracovní podmínky jsou nadprůměrné
- c) Ne, moje pracovní podmínky jsou nedostačující
- d) V současnosti jsem nezaměstnaný/jsem student

19. Jak důležité je podle Vás vysokoškolské vzdělání?

- a) Velmi důležité: hraje hlavní roli v úspěchu jedince ve společnosti
- b) Spíše důležité: hraje svou roli, ale není hlavním faktorem úspěchu jedince ve společnosti
- c) Spíše nedůležité: hraje minimální či žádnou roli

20. Myslíte si, že má vysokoškolský diplom stejnou hodnotu neohledně na obor?

- a) Ano
- b) Ne, hodnota diplomu se různí podle oboru

21. Vnímáte nějaké změny v hodnotě vysokoškolského diplomu?

- a) Ne
- b) Ano, jeho hodnota se zvyšuje
- c) Ano, jeho hodnota se snižuje

Seznam tabulek

Tab. č. 1 Nejvyšší dosažené vzdělání	35
Tab. č. 2 Vliv rodiny na rozhodnutí studovat VŠ (podle věku).....	36
Tab. č. 3 Vliv rodiny na rozhodnutí studovat VŠ (podle vzdělání)	36
Tab. č. 4 Vliv známých na rozhodnutí studovat VŠ (podle věku).....	37
Tab. č. 5 Vliv známých na rozhodnutí studovat VŠ (podle vzdělání)	37
Tab. č. 6 Hlavní důvod ke studování vysoké školy (podle věku).....	38
Tab. č. 7 Hlavní důvod ke studování vysoké školy (podle vzdělání)	39
Tab. č. 8 Vlastní důvod ke studování vysoké školy (podle věku)	39
Tab. č. 9 Vlastní důvod ke studování vysoké školy (podle vzdělání)	40
Tab. č. 10 Pozitivnější sebehodnocení u vysokoškoláků (podle věku)	41
Tab. č. 11 Vnímání vysokoškoláků (podle věku)	41
Tab. č. 12 Vnímání vysokoškoláků (podle vzdělání)	42
Tab. č. 13 Vliv vzdělání na to, jak nás vnímají druzí (podle věku).....	42
Tab. č. 14 Vliv vzdělání na to, jak nás vnímají druzí (podle vzdělání)	43
Tab. č. 15 Vliv vzdělání na navazování vztahů (podle věku).....	43
Tab. č. 16 Vliv vzdělání na navazování vztahů (podle vzdělání).....	44
Tab. č. 17 Vliv diplomu na uplatnění na trhu (podle věku).....	44
Tab. č. 18 Vliv diplomu na uplatnění na trhu (podle vzdělání)	45
Tab. č. 19 Vliv diplomu na finanční ohodnocení (podle věku)	45
Tab. č. 20 Vliv diplomu na finanční ohodnocení (podle vzdělání)	45
Tab. č. 21 Vliv diplomu na udržení zaměstnání (podle věku).....	46
Tab. č. 22 Vliv diplomu na udržení zaměstnání (podle vzdělání)	46
Tab. č. 23 Výhody bakalářského titulu na pracovním trhu (podle věku)	47
Tab. č. 24 Výhody bakalářského titulu na pracovním trhu (podle vzdělání).....	47
Tab. č. 25 Omezení při hledání práci na základě vzdělání (podle věku).....	48
Tab. č. 26 Omezení při hledání práce na základě vzdělání (podle vzdělání)	48
Tab. č. 27 Práce na pozici odpovídající kvalifikaci (podle věku).....	49
Tab. č. 28 Práce na pozici odpovídající vzdělání (podle vzdělání)	50
Tab. č. 29 Spokojenost s výší finančního ohodnocení (podle věku)	50
Tab. č. 30 Spokojenost s výší finančního ohodnocení (podle vzdělání).....	51
Tab. č. 31 Spokojenost s pracovními podmínkami (podle věku)	51

Tab. č. 32 Spokojenost s pracovními podmínkami (podle vzdělání).....	52
Tab. č. 33 Význam vysokoškolského vzdělání (podle věku)	53
Tab. č. 34 Význam vysokoškolského vzdělání (podle vzdělání).....	53
Tab. č. 35 Hodnota diplomu nezávisí na oboru (podle věku).....	54
Tab. č. 36 Hodnota diplomu nezávisí na oboru (podle věku).....	54
Tab. č. 37 Změny v hodnotě vysokoškolského diplomu (podle věku).....	55
Tab. č. 38 Změny v hodnotě vysokoškolského diplomu (podle vzdělání)	55